

Boligens betydning for barn og unge

En pragmatisk kunnskapsoppsummering

Eva Lassemo, Stina Svendsen og Lena C. L. Westby

Boligens betydning for barn og unge

En pragmatisk kunnskapsoppsummering

Eva Lassemo, Stina Svendsen og Lena C. L. Westby

Samfunnsforskning AS

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim

Besøksadresse: Dragvoll allé 38 B

Telefon: 73 59 63 00

Telefaks: 73 59 62 24

E-post: kontakt@samforsk.no

Web.: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning

Mangfold og inkludering

Desember 2025

ISBN 978-82-7570-801-2 (web)

Omslag: Eva Lassemo

Du har lov til:

Dele — kopiere, distribuere og spre verket i hvilket som helst medium eller format til et hvilket som helst formål, inkludert kommersielle.

Bearbeide — remixe, endre, og bygge videre på materialet til et hvilket som helst formål, inkludert kommersielle.

Lisensgiver kan ikke kalle tilbake disse frihetene så lenge du respekterer disse lisensvilkårene.

På følgende vilkår:

Navngivelse - Du må oppgi korrekt kreditering, oppgi en lenke til lisensen, og indikere om endringer er blitt gjort. Du kan gjøre dette på enhver rimelig måte, men uten at det kan forstås slik at lisensgiver bifaller deg eller din bruk av verket.

Ingen ytterligere begrensninger - Du kan ikke gjøre

bruk av juridiske betingelser eller teknologiske tiltak som lovmessig hindrer andre i å gjøre noe som lisensen tillater.

Notiser:

Du trenger ikke å rette deg etter lisensen for de deler av materialet som er falt i det fri eller der bruken er tillatt av etter lånereglene i åndsverkloven eller annen gjeldende rett.

Ingen garantier er gitt. Lisensen gir deg ikke nødvendigvis alle de tillatelsene som er nødvendig for din tiltenkte bruk. For eksempel kan andre rettigheter, som reklame-, personvern-, eller ideelle rettigheter, sette begrensninger på hvordan du kan bruke materialet.

[Les mer om kreditering på creativecommons.org](https://creativecommons.org)

Forord

NTNU Samfunnsforskning AS har på oppdrag fra Husbanken gjennomført en kunnskapsoppsummering om boligens betydning for barn og unges livskvalitet og helse.

Våre kontaktpersoner i Husbanken har vært Siri Bjerkheim og Hanne Solberg. Arbeidet er gjennomført i perioden fra september til desember 2025. Notatet er utarbeidet av Eva Lassemo, Stina Svendsen og Lena C. L. Westby. Prosjektet er kvalitetssikret av Melina Røe.

Desember 2025

Eva Lassemo
Prosjektleder

Innhold

1. Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Målsetting	9
2. Problemstillinger	10
3. Søkestrategi og metode	11
3.1 Søkestrategi.....	11
3.2 Avgrensninger	13
3.3 Filtrering og koding.....	13
3.4 Tidligere kunnskapsoppssummeringer	14
4. Resultater	16
4.1 Levekårsutfordringer og velferdsutfall	39
4.1.1 Bostabilitet i bykjerne for barnefamilier	39
4.1.2 Velferdsutfall for ungdom	40
4.1.3 Eid vs. leid bolig	41
4.1.4 Integrering, mangfold og bolig.....	43
4.2 Rekruttering til kriminalitet	44
4.3 Barns psykiske og fysiske helse, stress og bekymring for økonomi.....	46
4.3.1 Bolig og bomiljø som påvirkningsfaktor for psykisk og fysisk helse	46
4.3.2 Trangboddhet som påvirkningsfaktor for trivsel og livskvalitet.....	48
4.3.3 Bekymring for økonomi – dyrtid og renteoppgang	49
4.4 Bomiljø for lek og utvikling.....	50
4.5 Skolefravær og gjennomført skolegang.....	54
4.6 Målretting av tiltak	58
4.6.1 Botrygghet og bostabilitet.....	58
4.6.2 Tilvisningsavtale.....	60
4.6.3 Eie først/Barna først.....	61
4.6.4 Leie til eie og startlån.....	62
4.6.5 Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier (HOLF)	63

4.7 Samfunnsøkonomiske effekter	63
4.8 Alternative boformer	64
4.8.1 Asylmottak som hjem.....	64
4.8.2 Krisesenter som bolig.....	65
4.8.3 Selvstendig bolig for ungdom med alvorlig funksjonsnedsettelse	65
5. Oppsummering.....	66
5.1 Egenskaper ved boligen	67
5.2 De viktigste tiltakene for å sikre barn og unge en trygg bosituasjon	67
5.3 Strukturelle hindringer	68
5.4 Effekter for barn ved en trygg bolig.....	69
5.5 Målretting av tiltak.....	69
5.6 Samfunnsøkonomiske effekter av tiltak	69
5.7 Identifiserte forskningshull	69
5.8 Forslag til videre forskning	71
6. Referanser.....	72

1. Innledning

Dette notatet presenterer resultater fra forskningsprosjektet *Kunnskapsoppsummering – Boligens betydning for barn og unge*, der hovedmålet har vært å belyse hvilke egenskaper ved bolig som er særlig viktige for barn og unges livskvalitet og helse.

En kunnskapsoppsummering er en systematisk og strukturert fremstilling av eksisterende forskning eller kunnskap om et bestemt tema (Borch et al., 2024). Hensikten er å gi en helhetlig oversikt over hva som er kjent, hvilke metoder som er brukt, og hvor det finnes kunnskapshull. Kunnskapsoppsummeringer bygger på publiserte studier, rapporter eller annen relevant dokumentasjon. Formålet med kunnskapsoppsummeringer er å informere beslutningstakere, utvikle retningslinjer, eller identifisere behov for videre forskning.

Denne kunnskapsoppsummeringen er gjennomført som en pragmatisk systematisk litteraturgjennomgang, hvor vi har benyttet en iterativ og pragmatisk søke- og inkluderingsstrategi. Den pragmatiske litteraturgjennomgangen tilpasser den konvensjonelle systematiske litteraturgjennomgangen ved å ta hensyn til begrensninger i tid og/eller ressurser tilgjengelig (York Health Economics Consortium, 2016).

Prosjektet er gjennomført av forskere ved NTNU Samfunnsforskning AS.

1.1 Bakgrunn

Trygge og gode boforhold er viktig for å sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge og for å jevne ut sosiale forskjeller i levekår. For barn og unge utgjør boligen et *hjem* der de har sine omsorgspersoner og får dekket basale behov. Boligen må derfor være en trygg og velkjent base (Westby & Thoresen, 2025). Spesielt påvirkes barna av bomiljøet de vokser opp i, og det har innvirkning på hvordan det går med dem senere i livet (Denizou et al., 2021). Anvik og Gjertsen (2015) finner at boligens betydning er særskilt viktig for ellers utsatte grupper, som barn fra lavinntektsfamilier, innvandrere og personer med dårlig helse, og at kvaliteten på boligen særlig ser ut til å ha betydning for barns helse og utdanningsresultater. Boforholdene kan forsterke, opprettholde eller i beste fall redusere ulikheter som har med unges livssjanser og livskvalitet å gjøre, og kunnskap om unges bosituasjon, og særlig de som har mindre gunstige boforhold, er derfor viktig for å fange opp og eventuelt forebygge reproduksjon av ulikhet (Andersen

& Sandlie, 2016). At barn og ungdom er opptatt av eget bomiljø viser også en undersøkelse gjennomført av Brattbakk og Reiersen (2023) der minoritetsungdom som bodde i kommunale blokkleiligheter rapporterte at de ønsket seg gode og trygge steder å oppholde seg i nærmiljøet, og et aktivitetsrom i blokka for lek, bursdagsfeiringer, aktiviteter og leksearbeid.

Stortingsmeldingen *Tro på framtida – uansett bakgrunn* (Meld. St. 28, 2024-2025) viser til at sosioøkonomiske forskjeller er et mer sammensatt fenomen enn familiers posisjon i inntektsfordelingen. Indikatorer som inntekt, utdanning, yrke, arbeidstilknytning og formue er nært korrelert med hverandre og også med andre relevante mål på sosiale forhold som helse, boforhold og nabolagskvalitet. Stortingsmeldingen peker videre på at husholdninger der foreldre har lav utdanning og/eller svak tilknytning til arbeidslivet, familier med innvandrerbakgrunn, familier med enslige forsørgere og familier med mange barn er overrepresentert blant barnefamilier med lav inntekt (Meld. St. 28, 2024-2025).

Nesten halvparten av de vanskeligstilte på boligmarkedet leier bolig enten kommunalt eller privat (Røe, 2018), og familier med foreldre under lavinntektsgrensen bor oftere i leide boliger og boliger med dårligere standard enn andre (Meld. St. 28, 2024-2025). Utleiemarkedet er ofte preget av utrygghet, da leiekontrakter gjerne er tidsbegrenset (Røe & Bruteig, 2025). Samtidig rapporterer ideelle aktører som Frelsesarmeen at de observerer at lavinntektsfamilier ofte diskrimineres i utleiemarkedet til fordel for andre med mer stabil inntekt og livssituasjon (Frelsesarmeen, 2023). Dette resulterer ofte i at mange lavinntektsfamilier ender opp med de dårligste leilighetene i markedet (Frelsesarmeen, 2023). Selv om det er vanskelig å måle kausale sammenhenger mellom boligeie eller boligleie, og hvilke utfall å leie eller eie har på ulike velferdsområder, peker en rekke studier i retning av at eie av bolig har positive virkninger på andre velferdsområder (Molden & Røe, 2019; Umblijs et al., 2019).

Når det gjelder kvaliteter ved selve boligen, og hvilken betydning det har for barn og unges velferd, har forskningen spesielt sett på boligtyper og boligstørrelse, trangboddhet, fellesarealer, fysisk og materiell standard og vedlikehold (Grødem, 2011; Oslo kommune, 2009). Mye av forskningen rundt vanskeligstilte på boligmarkedet peker på trangboddhet som en utfordring for mange leietakere generelt, og for barnefamilier spesielt (Anvik & Gjertsen, 2015; Elvegård & Svendsen, 2017). Utfordringer som nevnes i denne sammenhengen er at barn må dele soverom med

søsken eller foreldre (Anvik & Gjertsen, 2015), at barn mangler plass for å gjøre lekser (Anvik & Gjertsen, 2015; Elvegård & Svendsen, 2017; Grødem & Hansen, 2015) eller at det er vanskelig å ha besøk av venner på grunn av plassmangel (Grødem & Hansen, 2015; Helgesen & Arvesen, 2022). I tillegg viser flere studier at det å bo trangt, kan påvirke utdanningsresultater negativt, spesielt for eldre barn (Mikkelsen & Agdal, 2024; Nordvik & Galster, 2019; Umblijs et al., 2019). Både når det gjelder skoleprestasjoner, utdanningsambisjoner og tro på et godt liv i framtiden finner forskning et lavere nivå for ungdom i leieboliger (Sørvoll & Astrup, 2023), i trangbodde boliger (Andersen & Sandlie, 2016) og blant de som har flyttet hyppig (Haugan & Myhr, 2019), kontra de i mer gunstige bosituasjoner (Andersen & Sandlie, 2016).

Boligforskning har i høy grad hatt fokus på bomiljø (Elvegård & Svendsen, 2017). Dette handler for eksempel om naboskap og nærmiljø (Brattbakk et al., 2015), kriminalitet og utrygghet (Elvegård & Michelsen, 2015; Grødem, 2011) og generelt om levekår (Andersen & Sandlie, 2016). For enkelte kan et godt bomiljø være viktigere enn standarden på selve boligen. Selv om mange ønsker seg en bedre bosituasjon, formidles det ofte beskjedne ambisjoner knyttet til høy bostandard (Grødem & Sandbæk, 2013). I flere studier pekes det på viktigheten av å unngå en «opphopning» av noen få beboergrupper i et område (Elvegård & Michelsen, 2015; Elvegård & Svendsen, 2017). Det vises til at belastede bomiljøer med høy konsentrasjon av sosiale problemer kan oppleves som mer utfordrende for barn enn lav bostandard eller trangbodddhet.

Regjeringen la våren 2024 fram Meld. St. 13 (2023–2024) *Bustadmeldinga – ein heilskapleg og aktiv bustadpolitikk for heile landet*. Meldingen varslet tiltak for at flere skal få mulighet til å eie egen bolig, at leiemarkedet skal være trygt og forutsigbart, og en forsterket innsats for dem som ikke selv klarer å skaffe seg eller beholde en egnet bolig. I tillegg til offentlige virkemidler for å bedre mulighetene for lavinntektsfamilier på boligkjøpsmarkedet, som for eksempel bostøtte eller startlån, pekes det på at også tiltak som langtids leiekontrakter i egnede boliger kan være en god alternativ løsning for mange (Denizou et al., 2021). LOs boligindeks viser at tross for at folk har fått mer å rutte med de siste årene, så er det få som kommer seg inn på boligmarkedet i sentrale strøk (LO, 2025).

1.2 Målsetting

Formålet med dette oppdraget er å få utarbeidet en kunnskapsoversikt over hvilken betydning en trygg bolig har for barn og unge med tanke på ulike utfallsmål.

2. Problemstillinger

Kunnskapsgjennomgangen skal belyse følgende problemstillinger:

- 1) Hvilke egenskaper ved boligen er særlig viktige for barn og unges livskvalitet og helse?
Husbanden er særskilt opptatt av risikofaktorer som trangboddhet, hyppig flytting, manglende tilhørighet og områder med store levekårsutfordringer.
- 2) Hva er de viktigste tiltakene for å sikre en bosituasjon som gir forutsetninger for gode oppvekstvilkår for barn og unge i lavinntektsfamilier? Hvilke tiltak har man erfaringer med at virker? Hvilke nye tiltak kan være relevante?
- 3) Hva er de strukturelle hindringene for at barn og unge bor trygt og stabilt?
- 4) Hvilke effekter har en trygg bolig for barn og unge med tanke på:
  - Levekårsutfordringer og velferdsutfall
  - Rekruttering til kriminalitet
  - Barnas psykiske og fysiske helse, stress og bekymring for økonomi
  - Bomiljø for lek og utvikling
  - Skolefravær og gjennomført skolegang
  - Andre faktorer?
- 5) Hvordan kan aktuelle tiltak målrettes for å nå barn og unge i familier som er vanskeligstilte på boligmarkedet over tid?
- 6) Hvilke samfunnsøkonomiske effekter kan tiltakene få? Hva er kostnadsvurderingen og mulige utilsiktede effekter av tiltakene?

Etter avtale med oppdragsgiver prioriteres punktene 4, 5 og 6.

3. Søkestrategi og metode

Dette kapitlet beskriver metodiske valg, inklusjons- og eksklusjonskriterier, søkebegreper og kodestrategi på overordnet nivå.

3.1 Søkestrategi

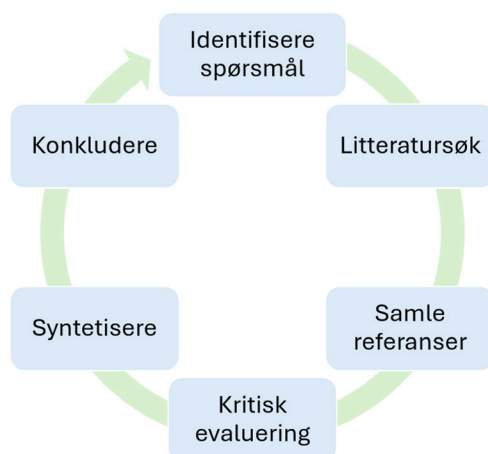
Forskningsprosjektet er gjennomført som en pragmatisk systematisk litteraturgjennomgang, hvor vi har benyttet en iterativ og pragmatisk søke- og inkluderingsstrategi. Den pragmatiske litteraturgjennomgangen tilpasser den konvensjonelle systematiske litteraturgjennomgangen ved å ta hensyn til begrensninger i tid og/eller ressurser tilgjengelig (York Health Economics Consortium, 2016). Vi har gjort tilpasninger ved å gjennomføre et systematisk, men begrenset søk i de vitenskapelige databasene MEDLINE, ERIC (Ebsco), Web Of Science, Oria, Scopus, EconLit, DOAJ og Sociology Source ved hjelp av søkestrengen: ((housing) AND (child* OR kid* OR youth OR adolescen*)) AND (norway OR norwegian)).

Disse databasene dekker et bredt spekter av relevante forskningsfelt. Sociology Source gir tilgang til en stor samling sosiologiske tidsskrift som omfatter et mangfold av temaer, inkludert strafferett, familieforhold, kjønnsidentitet og diskriminering. EconLit har fokus på litteratur innen økonomi. Scopus er blant de største og mest innholdsrike forskningsdatabasene og dekker livsvitenskap, fysikk og naturvitenskap, helsevitenskap, samfunnsvitenskap og kunst og humaniora. Web Of Science inneholder flere databaser, og dekker fagområdene naturvitenskap, helse, medisin, realfag, samfunnsvitenskap (politikk, økonomi, pedagogikk, psykologi, etc.) og humaniora. ERIC er en omfattende og autoritativ kilde til utdanningsrelatert forskning og informasjon. MEDLINE er verdens største bibliografiske database for medisinske publikasjoner og dekker medisin, sykepleie, odontologi, helsevesen og biomedisin og naturvitenskapelige emner relatert til helse. DOAJ (Directory of Open Access Journals) er en internasjonal åpen database over kvalitetssikrede vitenskapelige tidsskrifter. Forskningsdatabasen Oria er en norsk søketjeneste som gir tilgang til et bredt spekter av akademiske og faglige ressurser fra norske fag- og forskningsbibliotek. Oria dekker: trykte og elektroniske bøker, tidsskrifter og artikler (inkludert fagfelleverderte), masteroppgaver og doktoravhandlinger, e-bøker og åpne digitale ressurser, og materiale fra andre norske bibliotek via nasjonalt søk.

Vi har også gjennomført søk etter rapporter og publikasjoner som omtaler *bolig* i forskningsdatabasene/på hjemmesidene til følgende forskningsinstitutter:

- AFI
- FAFO
- ideas2evidence
- Institutt for samfunnsforskning (ISF)
- Menon
- NIBR
- NTNU Samfunnsforskning
- Oslo Economics
- Oxford Research
- Proba samfunnsanalyse
- Samfunnsøkonomisk analyse (SØA)
- Senter for bolig- og velferdsforskning (BOVEL)
- SINTEF
- Telemarksforskning
- Velferdsforskningsinstituttet (NOVA)
- Vista Analyse

Den iterative søkeprosessen illustreres gjennom figur 1 under, basert på (Zwakman et al., 2018). Med utgangspunkt i allerede inkludert litteratur har «snøballmetoden» blitt benyttet ved at referanselister samt siteringer er gjennomgått.

Figur 1: Iterativ litteraturgjennomgang

3.2 Avgrensninger

En avgrensning i kunnskapsoppsummeringen, og ledd i den pragmatiske tilpasningen, har vært å avgrense søk tilbake i tid til 2015. Begrunnelsen for dette er todelt; i) Det foreligger en del noe eldre kunnskapsoppsummeringer om, mellom annet, boligens betydning for annen velferd (Umblijs et al., 2019), vanskeligstilte på det norske boligmarkedet (Sørvoll & Aarset, 2015) og bolig og folkehelse (Helgesen et al., 2014); og ii) rammene for prosjektet tillater ikke et lengre tidsperspektiv på inkludert litteratur. De nevnte kunnskapsoppsummeringene nevnes kort i innledningen til resultater, kapittel 4.

En annen avgrensning som ble gjort i denne pragmatiske kunnskapsoppsummeringen var å begrense inkludering av litteratur til studier av norske forhold. Det norske boligmarkedet, med boligeie som norm, skiller seg i betydelig grad fra andre boligmarked. Den iterative søkeprosessen førte til inklusjon av totalt 64 publikasjoner, noe som er betydelig mer enn i en typisk systematisk kunnskapsoppsummering. Vi forventer derfor at kunnskapsgrunnlaget er godt.

3.3 Filtrering og koding

En pragmatisk tilpasning av standard metode for systematiske kunnskapsoppsummeringer var at alle publikasjoner ble gjennomgått av én og ikke to forskere. For å identifisere oppdragsrelevante publikasjoner ble først tittel og abstract (sammendrag) gjennomgått. Her ble det sett etter indikasjon på om publikasjonen inneholdt data om bolig og barn.

Publikasjonene ble tematisk kodet i henhold til problemstilling 4) sine underpunkter, samt problemstillingene 5) og 6). Underveis i kodingen fremkom en rekke alternative boformer som «andre faktorer». Her har vi inkludert publikasjoner som blant annet omhandler ungdom som bor på hybel, bosetting av enslige mindreårige flyktninger, og barn som følger mor/en foresatt på krisesenter.

Det understrekes at innholdskodingen er basert på publikasjonens innhold (tittel, sammendrag og til en viss utstrekning fulltekst). En betydelig andel publikasjoner omhandler mer enn ett tema og er i kodet i to eller flere tema. Kodingen er dermed ikke gjensidig utelukkende, og sum koder er derfor større enn sum antall inkluderte publikasjoner.

3.4 Tidligere kunnskapsoppsummeringer

Som angitt i kapittel 3.2 Avgrensninger følger her en kort oppsummering av tre tidligere kunnskapsoppsummeringer (Helgesen et al., 2014; Sørvoll & Aarset, 2015; Umblijs et al., 2019).

Bolig og boområder er viktige påvirkningsfaktorer for folks helse. Rapporten *Boligens betydning for annen velferd - En gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning* (Umblijs et al., 2019), peker på at det foreligger en god del litteratur som ser på hvordan kvaliteter ved boligen, som inneklime eller mugg, påvirker folks helse. Umblijs et al. (2019) finner også studier som belyser betydningen av renovering for forbedret luftkvalitet, redusert fuktighet og økt mulighet for husholdningene å holde hjemmet varmt om vinteren. Umblijs et al. (2019) finner samtidig at det i de siste årene har vært mangel på systematiske og eksplisitte studier av boligens betydning for helse i norsk sammenheng, til tross for en relativt omfattende litteratur om sosiale ulikheter i helse generelt (Umblijs et al., 2019).

Sørvoll og Aarset (2015) foretar en systematisk gjennomgang av forskningslitteraturen om vanskeligstilte på det norske boligmarkedet i perioden 2005–2015, med utgangspunkt i en boligsosial problemforståelse. De operasjonaliserer begrepet «vanskeligstilte» som husholdninger som ikke kan etablere eller opprettholde en tilfredsstillende bosituasjon uten offentlig bistand, og analyserer dette i lys av strukturelle, økonomiske og sosiale faktorer. Sørvoll og Aarset (2015) identifiserer sentrale mekanismer som marginalisering, segregering og diskriminering, særlig knyttet til innvandrergupper og leiemarkedets dynamikk. Videre vurderes effekten av boligsosiale virkemidler, herunder økonomiske støtteordninger, kommunale boliger og oppfølgingstjenester, og rapporten fremhever betydelige kunnskapshull relatert til den kommunale utleiesektoren og konsekvensene av den norske boligmodellen.

Helgesen et al. (2014) publiserte en litteraturstudie som undersøker relasjonen mellom boligforhold, boområder og folkehelse, basert på internasjonal, nordisk og norsk forskning. De identifiserer en klar sammenheng mellom boligkvalitet og helsetilstand, hvor dårlige boliger har negative effekter på både fysisk og psykisk helse. Samtidig fremheves at denne sammenhengen i stor grad medieres av sosioøkonomiske faktorer som inntekt og utdanning, noe som indikerer at ulikheter i boligfordeling er et uttrykk for bredere sosiale forskjeller (Helgesen et al., 2014). Helgesen et al. (2014) problematiserer hvordan bolig fungerer som en sosial

determinant for helse og understreker behovet for integrerte politiske strategier som kombinerer boligpolitikk og folkehelsearbeid. De konkluderer med at strukturelle tiltak rettet mot boligkvalitet og tilgjengelighet kan være avgjørende for å redusere helseforskjeller i befolkningen.

4. Resultater

I denne kunnskapsoppsummeringen har vi inkludert norsk forskning publisert etter år 2015. Både fagfellevurdert forskning og såkalt grålitteratur er inkludert. Hovedvekten av inkluderte publikasjoner fordeler seg mellom tidsskriftartikler og rapporter, men vi finner også kapitler fra antologier. Masteroppgaver ble ekskludert da disse normalt ikke inngår som en del av forskningslitteraturen. Til sammen 64 publikasjoner er inkludert.

Det er svært ulikt hvordan «bolig» defineres i den inkluderte litteraturen. Grønseth et al. (2024, s. 477) gir denne beskrivelsen av et hjem eller en bolig:

As mentioned, home refers to privacy and recreation, carries within it an emotional attachment and stands as a symbol for the self and family's identity. A home does not simply exist by itself, but rather it is continuously co-created by the people in the home by everyday activities. As we understand a home, it is a process of creating and experiencing ways of living and belonging. A very central aspect of the home is the people in it and the space allowing the people the home to interact to fit several needs.

I den inkluderte litteraturen benevnes bolig, blant annet, som: eid vs. leid bolig; flyttemønster; trange/små boliger; sentrumsområde; nabolag og bomiljø; kommunale utleieboliger; hybel; og krisesenter.

Metodisk er det stor spredning blant de inkluderte studiene. Vi inkluderte flest kvantitative studier basert på spørreundersøkelser, registre og administrative data. Videre var det mange kvalitative studier, og færre studier med både kvantitative og kvalitative data. Vi inkluderte også litteraturgjennomganger, teoretiske arbeider og evalueringer.

For en oversikt over inkluderte studier, se tabell 1.

Referanse (År)	Tittel	Levekårsutfordringer og velferdsutfall	Rekruttering til kriminalitet	Psykisk/fysisk helse, stress, økonomiske bekymringer	Bomiljø for lek og utvikling	Skolefravær og gjennomført skolegang	Tiltak	Samfunnsøkonomi	Alternative boformer	Hovedfunn/ konklusjon
(Agyare, 2025)	SocioEconomic Challenges and Youth Deviance Among Immigrants		x							Når formelle beskyttelsesmekanismer ikke evner å sikre reell sosial integrasjon, kan marginaliserte ungdommer ty til normbrudd som en strategi for å gjenvinne handlingsrom eller synlighet
(Andersen & Sandlie, 2016)	Oslo ungdoms bosituasjon og levekår - sosiale og geografiske forskjeller: Oversikt over spørsmål om bosituasjon fra Ung i Oslo 2015	x		x		x				Systematiske forskjeller langs ulike levekårs-dimensjoner ettersom hvor i Oslo man vokser opp. Men, mye av variasjonen i levekår mellom de i ulike bosituasjoner er relatert til ungdommenes familiebakgrunn

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Andersen & Skrede, 2022)	By eller forstad. En diskusjon av barnefamiliers flyttemotiver				X					Flere småbarnsfamilier ønsker en annen boligform enn leiligheter i blokker og bygårder. Det var primært «for liten bolig» og privat uteareal utflytterne trakk frem om boligen når de ble spurt om flyttemotiv.
Anvik & Gjertsen, 2015)	Hva betyr det for barn og unge å bo?			x						Studien peker på trangboddhet som en utfordring, og at bostabilitet er viktig for barn.
(Barlindhaug, 2022)	Why are some families with children leaving the inner city and other staying?	x	x							Spesielt blant de som flytter til Oslo ytre øst finner vi husholdninger med lavere inntekter, lavere utdanning og med en relativt høy andel landbakgrunn fra Afrika og Asia. Mange av dem ville foretrukket å bli boende i indre by hvis de hadde hatt råd til en anstendig bolig der.
(Barlindhaug et al., 2018)	Bo- og flyttemotiver blant barnefamilier i Oslo				x					Barnefamilier med lav inntekt, enslige forsørgere og husholdninger som har landbakgrunn fra Asia og Afrika har større sannsynlighet for å være bofast i indre by.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Barstad, 2024)	Barndom og livsløp i lavinntektsgrupper	x				x				Negative hendelser i barndommen ser ut til å både ha en direkte effekt på risikoen for å tilhøre en lavinntektsgruppe som voksen, og en indirekte effekt gjennom å redusere sjansen for å ta videre-gående og høyere utdanning.
(Bendixsen & Danielsen, 2019)	Other people's children: inclusive parenting in a diversified neighbourhood in Norway	x	x							Sosial blanding i ulike rom preger foreldrepraksis som er preget av inkludering av andres barn, og det har blitt foreslått at inkluderende foreldrepraksis kan bidra til å leve sammen i sammensatte nabolag.
(Borchgrevink & Birkvad, 2022)	Religious norms and homeownership among Norwegian Muslim women	X								Finner at religiøse normer er viktige, men at disse normene er sammenvevd med bredere økonomiske og sosiale hensyn angående bolig og finans
(Borgen & Zachrisson, 2025)	How neighbourhood effects vary by achievement level					x				Barn fra mindre utdannede og velstående familier er mer påvirket av nabolagets ulemper enn sine mer privilegerte jevnaldrende, og jenter er mindre påvirket enn gutter

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Borgen et al., 2025)	Ethnic minorities in disadvantaged neighborhoods: Differential effects on educational outcomes					x				Til tross for at nabolag har større innflytelse for barn av innvandrere, viser noen innvandrergupper motstandskraft mot de negative effektene av sosioøkonomisk ulempe i nabolag, sannsynligvis på grunn av en buffereffekt av sameksisterende grupper og andre innvandrere i vanskeligstilte nabolag.
(Brattbakk & Andersen, 2017)	Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring						x			Nabolaget påvirker utviklingen av barn og unges sosiale, kulturelle og økonomiske kapital, imidlertid er ikke nabolag med de sterkeste negative effektene svært dårlige steder å bo. Tvert imot ser det ut til at mange av beboerne i disse områdene har et aktivt forhold til uheldige sider ved nabolaget sitt, og har strategier for å for å motvirke dette.
(Brattbakk, 2020)	Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid			x	x					Funnene viser en tydelig opphopning av levekårsutfordringer hos trangbodde familier som gir begrensede mulighetsrom. Trangboddhet i kombinasjon med ressursmangel på andre områder påvirker fysisk og psykisk helse.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Brattbakk, 2025)	Ungdom som ikke får som fortjente: oppvekstvilkår i helkommunale blokker i Oslo	x		x	x					Det framstår som et paradoks at den kommunale boligsektoren, som har som mål å tilby et godt hjem i et trygt og godt nærmiljø til dem som ikke klarer å skaffe en bolig til seg selv og familien, i mange tilfeller påfører disse familiene en rekke nye utfordringer og oppvekstbetingelser både når det gjelder boliger og bomiljø som de fleste nordmenn aldri ville akseptere
(Brattbakk & Reiersen, 2023)	Ungdom i kommunale boliger			x						Trangboddheten gjør at det blir vanskeligere å få gjort lekser, ta med venner hjem, få ro og fred og et privatliv, samt at man tilbringer mer tid utenfor hjemmet enn man ellers ville gjort.
(Bø et al., 2023)	Barn i byen. Gode oppvekstmiljøer for barn i sentrale bydeler i Trondheim	x								Tilhørighet til boligområder er viktig for barn og unge, og bidrar til å trygge barns oppvekstvilkår. Tilhørighet sikres gjennom variert boligtilbud, møteplasser og aktiviteter i nærmiljøet, på skoler, i barnehager, bibliotek etc.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Denizou et al, 2021)	Eie først – barna først. Hvilken betydning har selveid bolig for livskvaliteten i lavinntektsfamilier?	x				x	x			Å eie bolig gi en mer stabil bosituasjon, større bolig og økt kvalitet på boligen. Opplevelse av å være en mer «normal» familie. Økt opplevelse av at boligen er et hjem. Flere av familiene ser bedre skoleresultater for barna.
(Ekhaugen, Holden, et al., 2017)	Mer boligvelferd for pengene. Målretting av de statlige boligsosiale virkemidlene						x	x		Tre forhold kjennetegner det boligsosiale arbeidet i de svakeste kommunene: i) vet lite om hvilke behov som finnes i kommunen og hvordan behovene vil være de nærmeste årene; ii) mangler analysekompetanse og gode planer for boligsosial politikk; og iii) ineffektiv organisering. Kommuner som prioriterer boligsosialt arbeid lavt vil også ofte fordele arbeidet på mange aktører.
(Ekhaugen, Rasmussen, et al., 2017)	Fra bostøtte til programarbeid: En evaluering av statens boligsosiale virkemidler						x			Oppfatter utformingen av boligsosiale virkemidler til å være delvis forankret i formyndertankegang, men at utviklingen går i retning av å begrunne den boligsosiale politikken med positive eksterne effekter.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Elvegård & Michelsen, 2015)	Trygghet for barn og unge i kommunale utleieboliger i Bergen				x					Det er generelt sett like trygt i kommunale utleieboliger som i sammenlignbare boliger. Men, enkelte familier bor i uakseptable bomiljø
(Elvegård & Svendsen, 2017)	Gjennomstrømming eller bostabilitet. Barnefamilier i kommunale boliger	x			x					Gjennomgående viktig for barn å oppleve stabilitet i boforholdet. Stabilitet kan bety flere ting: å få bo lenge i samme bolig; å få bo i samme boområde selv om man bytter bolig; at man får leie kommunalt framfor privat.
(Flåto, 2025)	Fra kommunal leie til eie med startlån						x			Det advares mot at det, for husholdninger som påtar seg ansvaret ved å bli boligeiere, er en risiko for at de etablerer seg i en lite gunstig posisjon. Det kan dreie seg om uegnede boforhold eller nabolag som ikke er optimale. Spesielt gjelder dette barnefamilier.
(Grødem & Hansen, 2015)	Integrering in Homeownerland	x	x			x				De fleste immigranter er godt integrerte på det norske boligmarkedet. Men, sårbare grupper blir marginalisert. Dette kan forstås som en uintendert konsekvens av strukturen i det norske boligmarkedet, med sin vektlegging av eie, uregulert privat leiemarked og fravær av «social housing»

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Grønseth et al., 2023)	Utleieboliger med tilvisingsavtale: Hvilken betydning har boligene for livskvaliteten til familier med lav inntekt?	x					x			Familiene i tilvisingsboliger kan oppleve en "catch-22"-situasjon: De kan velge å bli boende i en ny tilvisingsbolig med til dels mangelfulle bolig- og bokvaliteter eller bytte til kommunal bolig, som kan oppfattes som ett skritt tilbake i boligkarrieren, men med ambisjon om sparing for å kjøpe selveid bolig.
(Grønseth et al., 2024)	Housing Qualities, Spaces and Dispositions for Low-Income Families: Effects on Experiences of Wellbeing, Home and Belonging	x					x			Beboerne vurderer tilvisningsavtalen som et tilbud som bedre samsvarer med behovene i deres nåværende hverdag sammenlignet med tidligere boforhold, en større følelse av velvære og tilhørighet, og for å stimulere ambisjoner for fremtiden.
(Gyüre & Lynum, 2024)	Den økonomiske (u)tryggheten har stabilisert seg: SIFOs økonomiske trygghetsbarometer 2024			x						Stabiliseringen av økonomisk utrygghet er spesielt bekymringsfull for de økonomisk mest sårbare gruppene. Dette gjelder spesielt hushold med lave inntekter, leietakere, hushold som mottar trygd og stønader, og enslige forsørgere, hvor andelen av hushold som «sliter» eller er «ille ute» er høyest

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Haugan & Myhr, 2019)	Residential mobility, family structure, and completion of upper secondary education—a registry-based cohort study of the norwegian adolescent population					x				Demonstrerte underliggende sammenhenger mellom bostedsmobilitet og familiestrukturer i forhold til manglende fullføring av videregående opplæring. Den negative effekten av hyppige flyttinger krever oppmerksomhet i skoler, offentlige helsemyndigheter og boligpolitikk.
(Hauge et al., 2015)	Bokvalitet på norske asylmottak – casestudier								x	Casestudiene ga eksempler på nøktern kvalitet, men også på bygninger som sårt trengte omfattende oppgradering, og bygninger som ikke skulle vært brukt til beboelse. Mange bygninger var trekkfulle, trangbodde og manglet lagringsplass
(Helgesen, 2015)	Bolig som påvirkningsfaktor for helse – implikasjoner for kommunal politikk og planlegging			x						I kommuneplaner skal kommunene fastsette mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte utfordringer de står overfor. Ved å inkludere alle sektorer kan det sikres at kunnskapen som ligger til grunn for prioriteringer i planstrategien er den rette, og at det tas hensyn til hele livsløpet ved utforming av boliger og boligområder, barnehager, skoler og fritidsaktiviteter.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Helgesen & Arvesen, 2022)	Policies to reduce child poverty in Norway: Can municipalities ensure positive functionings for children through housing policies?	x	x							Bolig bestemmer livsmuligheter både intra- og intergenerasjonelt. Bolig er en korrosiv funksjon hvis barn bor i familier med lav kvalitet på boliger eller høye boutgifter. Bolig er en positiv funksjon for barn hvis familiene eier sin egen bolig. Bolig er definert som et markedsgode og en velferdsressurs. Politikk gjør det mulig for noen familier å kjøpe sin egen bolig, mens antallet fattige barn fortsatt øker.
(Holm et al., 2020)	Evaluering av Barna Først: Husbankens virkemidler for å få barnefamilier fra leie til eie						x	x		Både pilotkommuner og barnefamilier som er del av Barna først er positive til modellen. Andre kommuner som er kjent med modellen er imidlertid skeptiske til å implementere en Barna først-modell i sin nåværende form.
(Kausrud et al., 2025)	Yeasts prefer daycares and molds prefer private homes			x						Tydelig forskjell i den relative fordelingen av gjærsopper og filamentøse sopper mellom barnehager og private boliger. Gjærsopper forekom i større grad i barnehager, mens filamentøse sopper var mer dominerende i boliger

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Lid et al, 2022)	Forebyggende tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune		x							Evalueringen viser at relasjonsbygging, tillit og medvirkning er nøkkeltrekk i å forebygge kriminalitet: Reduserer risikofaktorer som mangel på sosial støtte og uoversiktlig fritid. Involvering av foreldre og flere tjenester bidrar til mer helhetlig støtte.
(Malmberg-Heimonen & Tøge, 2024)	Family intervention projects as poverty-alleviating measures: results from a Norwegian cluster-randomised study						x			Oppsummert viser denne studien ingen forskjell i resultatene for familier, uavhengig av om familiekoordinatoren implementerte den manualiserte HOLF-modellen eller lokale familieintervensjonspraksiser. I løpet av studiens tolv månedersperiode forbedret imidlertid familienes situasjon seg betydelig på to av fire målområder: betydelig forbedring av økonomisk situasjon og barns sosiale inkludering
(Markussen & Røed, 2023)	Are richer neighborhoods always better for the kids?					x				Gjennom analyser av registerdata finner de at skoleresultatene for 15-16-åringer gir en pukkelformet kurve, og at det «optimale» nabolaget for gode skoleresultater ligger i midten – altså i middelklassen

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Mikkelsen & Agdal, 2024)	How Do Urban Neighborhoods Influence Educational Achievement? A Critical Systematic Review of Qualitative Studies From the Nordic Countries					x				Litteraturen viser at komplekse prosesser i nabolaget påvirker utdanningsresultater. Tre hovedtemaer ble identifisert: påvirkningen av sosial støtte; representasjon av sted; og politikk. Den formelle retten til utdanning er noen ganger utilstrekkelig for utdanningsresultater på grunn av andre hindringer.
(Millstein & Hofstad, 2017)	Fortetting og folkehelse: hvilke folkehelsekonsekvenser har den kompakte byen				x					Fortsatt er det mye man ikke forstår i sammenhengen mellom byens form og funksjon og bedret helse for innbyggerne. Dette gjelder kanskje særlig de sosiale implikasjonene av fortetting, som har stor betydning for velferd og levekår i befolkningen
(Molden & Røe, 2019)	Fra kommunal leietaker til boligeier. Erfaringer med leie til eie i Trondheim kommune						x			Mange uttrykker at det å bli boligeiere har gitt dem et mer stabilt liv med en mer forutsigbar økonomi.
(Nordbakke, 2018)	Barn og unge i den kompakte byen				x					Finner en klar og sterk sammenheng mellom folks subjektive vurderinger av oppvekstmiljøet for henholdsvis barn og ungdom og befolkningstetthet i de ulike bydelene.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Nordvik & Galster, 2019)	Neighborhood variation in early adult educational outcomes: The case of Norway					x				Individer med opprinnelse i forskjellige nabolag klarer seg ulikt senere i livet. Noe av dette skyldes at familier ikke sorteres tilfeldig over bylandskapet; ulike typer familier bor i systematisk forskjellige nabolag. En annen del av forklaringen er at barn i forskjellige nabolag er eksponert for ulike urbane mulighetsstrukturer.
(Omland & Andenas, 2020)	Peer relationships at residential care institutions for unaccompanied refugee minors: An under-utilised resource?								x	Ved plassering av enslige mindreårige asylsøkere burde venner (fra mottak) behandles som søsken.
(Oslo Economics, 2022)	Kartlegging av borteboende elever i videregående opplæring i Nordland	x								Borteboende elever i Nordland klarer seg i det store og hele godt på skolen og skiller seg i liten grad fra hjemmeboende elever når det gjelder trivsel, mestring og deltakelse på skolen.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Poppe & Kempson, 2022a)	Dyrtid under oppseiling II: Husholdenes økonomiske trygghet i 2022			x						Det siste året har det vært en markant nedgang i husholdenes økonomiske trygghet. Dyrtiden har alvorlige konsekvenser og mange står overfor vanskelige valg for å kunne betale for nødvendigheter som mat og strøm. Disse effektene er imidlertid ikke jevnt fordelt. Lavinntekts-husholdninger er hardest rammet. Det samme gjelder barnefamilier og husholdninger hvor noen er funksjonshemmet eller alvorlig syke.
(Poppe & Kempson, 2022b)	Dyrtid under oppseiling: Hvordan takler husholdene de økende levekostnadene?			x						Fremover vil omfanget av økonomisk utsatthet avhenge mye av lånerentene. Allerede er det 35 prosent som sier at økte renter har påført dem økte levekostnader. Mange har høye lån, slik at utgiftsøkningen som følge av rentehevinger kan være betydelig. Da settes husholdenes økonomiske tåleevne ytterligere på prøve.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Poppe & Kempson, 2023a)	Dyrtid 4: Det er ikke over enda. Husholdenes økonomiske trygghet i august 2023			x						Sammenlignet med juni 2021 er den økonomiske tryggheten lavere for nesten alle hushold. Dette gjelder særlig blant de som stod svakest fra før. Til tross for offentlige tiltak for å dempe effektene av dyrtiden, fortsetter hushold som er «ille ute» å falle på trygghetsbarometeret. Vi er særlig bekymret for de 150.000 husholdene som er «ille ute»
(Poppe & Kempson, 2023b)	Dyrtid III: Husholdenes økonomiske trygghet i mars 2023			x						Dyrtid er en prosess som tapper ressurser fra husholdene nærmest fra dag til dag. De økende andelen som iverksetter tilpasningstiltak på bred front, er et tydelig uttrykk for dette. Et annet uttrykk er at mange må bruke av oppsparte midler for å få endene til å møtes, og at rundt 280.000 hushold (11 prosent) nå står helt uten sparepenger. Videre viser analysene at boligeiere med boliglån eller rammelån nå merker renteoppgangen.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Poppe & Kempson, 2023c)	Uførhet - også et økonomisk utføre? Økonomisk trygghet i dyrtiden for uføre og hushold med ekstra utgifter på grunn av funksjonshemming eller alvorlig sykdom			x						Hushold med uføre hovedpersoner og enheter med merutgifter til mat, drivstoff og/eller strøm på grunn av funksjonshemming og alvorlig sykdom er spesielt hardt rammet av dyrtiden. Mange har redusert matforbruket for å ha råd til strøm. Nesten én av tre har spor av strømfattigdom, mens nesten én av fem viser tegn til matfattigdom. Dette er langt større andeler enn i resten av befolkningen.
(Roos & Søndena, 2020)	Improving the transition process to independent living for adolescents with profound intellectual disabilities (PID). Experiences of parents and employees								x	For å forbedre overgangsprosessen fra familie hjem til selvstendig bosted for unge voksne med PID, er disse faktorene viktige: 1) Systematisk oppfølgingsprogram for familier for å observere deres behov på et tidlig stadium; 2) Flere tilgjengelige gruppeboliger; 3) Informasjon om tjenestenes boligprioriteringer og; 4) Utdanningsforberedende programmer for familier.
(Rosten, 2017)	Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen		x							Territoriell stigmatisering som prosess påvirkes i størst grad av – og får konsekvenser for – stedshåndtering og identitetsarbeid blant unge minoritetsnorske mannlige beboere.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Røe & Bruteig, 2025)	Foreldrestrategier og oppvekst i utsatte områder						x			Måten man jobber med områdesatsing på, og ikke minst medias framstilling, kan bidra til en styrking av nabolaget og en positiv dreining bort fra det negative omdømmet. Forholdet mellom en områdesatsing og dens beboere er gjensidig avhengig av hverandre. For at en satsing skal lykkes, må det etableres tillit, og beboerne må bli lyttet til og aktivisert i arbeidet for å snu negative trender.
(Santiago et al., 2024)	Heterogeneous neighbourhood effects on the educational attainments of native Norwegian and immigrant-descendant female and male young adults					x				Det er betydelig heterogenitet i nabolageffekter på flere områder. Nabolageffekter er forskjellige for norskfødte, vestlige og ikke-vestlige innvandrere voksne av begge kjønn, og varierer i størrelsesorden, retning og hvilke nabolagskarakteristikker som er signifikante prediktorer for utdanningsnivå.
(Selvik & Thjømøe, 2021)	Children fleeing domestic violence to emergency accommodations: Education rights and experiences								x	En stabil tilknytning til skole ser ut til å bygge resiliens mot den volden de ellers har opplevd. Likevel indikerer funn at barns rett til utdanning og et liv uten vold blir ofret til fordel for mishandlers rettigheter.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Størdal et al., 2022)	Risk factors for SARS-CoV-2 infection and hospitalisation in children and adolescents in Norway: a nationwide population-based study			x						Sosioøkonomiske faktorer, opprinnelsesland og bostedsområde var assosiert med risikoen for SARS-CoV-2 infeksjon. Disse faktorene predikerte imidlertid ikke sykehusinnleggelse blant de smittede. Kronisk komorbiditet var assosiert med høyere risiko for innleggelse, men litt lavere total risiko for å få SARS-CoV-2.
(Sørvoll, 2020)	Bostabilitet vs. sirkulasjon: Botrygghet i kommunale boliger i Oslo?						x			De tyngste argumentene for sirkulasjonsprinsippet er hensynet til å bruke knappe boligressurser til husstandene som trenger det aller mest. På samme tid kan vektleggingen av sirkulasjon fremme livskvalitet og stabilitet hvis leieboere etablerer seg på det private markedet, for eksempel ved hjelp av startlån og boligtilskudd.
(Sørvoll & Astrup, 2023)	Botrygghet på leiemarkedet i dyrtida. En diskusjon av virkemidler som kan redusere boutgiftsbelastningen til leieboere med lave inntekter.						x			Det er etterspørselsstimulerende virkemidlene som statlig bostøtte som vil være mest treffsikkert og virkningsfullt som kortsiktig botemiddel mot lavinntektsgruppers utfordringer i dyrtida

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Umblis et al., 2019)	Boligens betydning for annen velferd. En gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning	x				x				Litteraturen som tar for seg boligeierskap, avdekker stort sett en positiv sammenheng mellom det å eie bolig og velferdsutfall. Det ser imidlertid ut til at denne effekten ofte ikke skyldes selve eierskapet, men at den heller går gjennom andre mekanismer, som bostabilitet eller nabolagseffekter. Boligens fysiske kvalitet ser ut til å påvirke særlig helse og barns utdanningsutfall. Det mest overbevisende resultatet i den forbindelse er at renoveringer som forbedrer boligens fysiske kvalitet, fører til bedre helse blant personer med allerede eksisterende helseproblemer, særlig luftveisproblemer. Videre viser mange studier at det å bo trangt har en negativ effekt på utdanning, særlig for eldre barn. Nabolag ser også ut til å påvirke velferdsutfall. Å bo i nabolag med høyere gjennomsnittlig inntekt og utdanningsnivå og lavere kriminalitet ser ut til å ha en positiv påvirkning på utdannings-, arbeidsmarkeds- og helseutfall.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(von Simson & Umblijs, 2019)	Boforhold og velferd					x				Alle står, mer eller mindre, fritt til å velge hvor de vil bo. Det betyr at valg av nabolag, boligtype og eierform er preget av systematisk seleksjon
(von Simson & Umblijs, 2021)	Housing conditions and children's school results: Evidence from Norwegian register data					x				Hjemme- og nabolagsmiljøet spiller en viktig rolle for skoleresultater. De fleste av våre boligvariabler er signifikant assosiert med skoleeksamensresultater. Å bo trangbodd og å være utsatt for høye støynivåer er assosiert med dårligere eksamensresultater. Å bo i en husholdning som eier sin egen bolig og bostedsstabilitet er derimot assosiert med bedre eksamensresultater. Et annet hovedfunn er at bolig- og nabolagskarakteristikk ser ut til å spille en viktigere rolle for eldre elever.
(Wannebo et al., 2018)	Conditions and strategies high school students living in lodgings experience as important and helpful for their well-being	x								Å vite at de hadde engasjerte foreldre og lærere og/eller nære venner rundt seg gjorde at de hybelboende følte seg trygge, støttet og bekreftet, og det ga en følelse av tilhørighet.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Wannebo et al., 2019)	Meanings of living in lodgings during senior high school	x								Fire hovedtemaer ble identifisert: (a) streben mellom å kontrollere tid og å bli kontrollert av tid, (b) streben mellom å finne trøst i å være alene og føle seg forlatt, (c) streben mellom å være uavhengig og å bli tatt vare på, og (d) streben mellom å flytte fra og finne hjem.
(Wessel & Lunke, 2021)	Raising children in the inner city: still a mismatch between housing and households?	x								Resultatene som helhet indikerer at minoritetsintegrering og politikken for kompakte byer kan kollidere. De indikerer også at Oslo, til tross for grønne by-priser, ikke har klart å skape stabile indre bysamfunn.
(Wessel & Nordvik, 2019)	Mixed neighbourhoods and native out-mobility in the Oslo region: The importance of parenthood	x								Både foreldre og kommende foreldre er mer følsomme for konsentrasjonen av etniske minoriteter enn husholdninger uten barn. Størrelsen på effekten avhenger av boligforholdet, med et høyere nivå av utflytting blant huseiere. Det er også et markant geografisk mønster, med mindre stabilitet i Oslo Øst. Ingen av disse mønstrene ble funnet i en kontrollgruppe bestående av ikke-innfødte.

Referanse (År)	Tittel	Levevilkår	Krim	Helse	Bomiljø	Skole	Tiltak	Samf. øk.	Alt.	Hovedfunn/ konklusjon
(Aarland et al., 2021)	Childhood housing tenure and young adult educational outcomes: Evidence from sibling comparisons in Norway	x				x				Vi finner en, potensielt stor, effekt av boligeierskap på utdanningsresultater, uavhengig av familiens inntekt, formue og andre husholdningskarakteristikker, boligtype, mobilitet og nabolagskontekst. Effekten er imidlertid ikke generell på tvers av familier; den er sterkest for de med lavere inntekt, mindre utdannede fedre og mødre som etter 25 år først får en sønn og deretter en datter i løpet av tre år.

4.1 Levekårsutfordringer og velferdsutfall

Blant de inkluderte publikasjonene finner vi 20 publikasjoner under tema levekårsutfordringer og velferdsutfall. Bolig omtales som bomiljø, flyttemønster, eid vs. leid bolig, kommunale boliger, hybel, og sentrumsområde vs. omland.

4.1.1 Bostabilitet i bykjerne for barnefamilier

Fire av de inkluderte publikasjonene problematiserer hvorvidt barnefamilier blir boende i sentrale byområder, tre fra Oslo (Barlindhaug, 2022; Wessel & Lunke, 2021; Wessel & Nordvik, 2019) og en fra Trondheim (Bø et al., 2023). Barlindhaug (2022) undersøker i hvilken grad barnefamiliers flytting ut av sentrum skyldes en preferanse for forstadssegenskaper eller om det er et uttrykk for lav inntekt kombinert med høye boligpriser [i sentrum]. Bø et al. (2023) søker å få kunnskap om hvilke konkrete virkemidler og tiltak som vil motivere barnefamilier til å bosette seg og bli boende i sentrumsområdene, og i tillegg finne ut hva som skaper attraktivitet og bolyst i sentrale bydeler for familier med barn og ungdom, slik at byen med sine kvaliteter blir et like naturlig valg som bydeler i randsonene.

Gjennom registeranalyser undersøker Wessel og Lunke (2021) hvorvidt (små) barnefamilier blir boende mer stabilt i bykjernen nå sammenlignet med tidligere, og hva som kjennetegner (små)barnefamilier som blir boende i bykjernen sammenlignet med de som velger å flytte ut av byen. Gjennom registeranalyser undersøker Wessel og Nordvik (2019) bostabilitet og utflytting fra nabolag med stor eller økende andel etniske minoriteter. Resultater fra analysene viser at både foreldre og blivende foreldre var mer sensitive til konsentrasjonen av etniske minoriteter enn husholdninger uten barn. Denne effekten var sterkere blant boligeiere. Wessel og Nordvik (2019) fant videre et geografisk mønster med lavere stabilitet i Oslo øst. Ingen av disse mønstrene ble observert i kontrollgruppen, som besto av ikke-norsk-fødte. Mens Bø et al. (2023) finner at stabilitet blant naboer, og at andre barnefamilier velger å bli boende, er viktig for at barnefamilier skal bli i sentrum, finner Wessel og Lunke (2021) at det over tid er en nedgang i aksepten for «compact living».

Barlindhaug (2022) sin analyse viser at familier som flytter fra indre by øker sitt boligforbruk i kvadratmeter og bosetter seg ofte i eneboliger, tomannsboliger eller rekkehus. Boligarealet øker proporsjonalt til avstanden fra sentrum. Analysen viser at en typisk flytter rapporterer at ett soverom per barn, et trygt bomiljø for barn og sikre lekeområder nær boligen er viktig, mens de som blir boende skiller seg fra

flytterne ved å legge vekt på det sosiale miljøet, å bo nær venner og å ha mulighet til å gå til ulike aktiviteter (Barlindhaug, 2022).

4.1.2 Velferdsutfall for ungdom

Velferdsutfall for ungdom er tema for fire publikasjoner vi har identifisert.

Elever i videregående skole utgjør utvalget i Andersen og Sandlie (2016) sin analyse av boligen og nærområdet som viktig ramme for barn og unges oppvekst. Gjennom en kvantitativ analyse av undersøkelsen Ung i Oslo der omtrent 8000 ungdommer i alderen 16-19 år inngår, finner Andersen og Sandlie (2016) systematiske forskjeller i ungdommenes levekår og livskvalitet ut fra hvordan og hvor i Oslo de bor.

Ungdommene som har de minst gunstige bosituasjonene – de som bor i leide eller trangbodde boliger, eller som har flyttet hyppig – kommer vanligvis dårligere ut i de indikatorene studien har undersøkt, blant annet når det gjelder velvære, helse, utdanning og sosiale relasjoner. Andersen og Sandlie (2016) fant også at mye av variasjonen i levekår mellom ulike bosituasjoner er relatert til ungdommenes familiebakgrunn (for eksempel familieressurser og -struktur).

Gjennom en spørreundersøkelse (N=1132) til hjemmeboere og borteboere på videregående skole undersøkte Oslo Economics (2022) forskjeller i trivsel og mestring. En stor andel av både de som bor borte deler av tiden (47 prosent) og de som bor borte hele uken (41 prosent) ville foretrukket å bo hjemme om det var mulig (Oslo Economics, 2022). To publikasjoner undersøker hva ungdom erfarer er viktig for egen velferd når de bor på hybel (Wannebo et al., 2018) og hvordan ungdom opplever hybellivet (Wannebo et al., 2019). Datamaterialet som utgjør grunnlaget for begge publikasjonene er intervjuer gjennomført med 21 elever på videregående skole og viser at livet som hybelboer kan være travelt og stressende, med mange oppgaver, utfordringer og valg som må tas. På samme tid opplever de å lære mye, samt opplever sterk personlig vekst (Wannebo et al., 2018, 2019). Hybelboere utvikler kunnskap, strategier og innsikt for å bedre egen velferd, og det oppleves karakterbyggende å bo på hybel. På samme tid som de blir fortere voksne, trenger de fortsatt familien. Det å bo borte endrer forholdet til foreldrene, og er med på å forme ungdommene. Det at ungdommen vet at de har voksenpersoner (foreldre og/eller lærere) som er til stede og tilgjengelige er avgjørende for unge borteboeres velferd (Wannebo et al., 2018, 2019).

4.1.3 Eid vs. leid bolig

Bolig beskrevet som eid vs. leid bolig eller kommunal bolig er tema for 11 publikasjoner.

En registerstudie av ni fødselskohorter (N=60.000 i hver) viste at unge som hadde flyttet to eller flere ganger i mindre grad fullførte videregående skole sammenlignet med unge som aldri flyttet som barn (Aarland et al., 2021). En annen kvantitativ undersøkelse blant voksne i alderen 25-59 år (n=3499) viste at å leie bolig ikke nødvendigvis er uttrykk for en vanskelig barndom, men at å leie over lengre tid kan innebære en mer omskiftelig og uforutsigbar tilværelse (Barstad, 2024). Disse funnene bekreftes i stor grad av en kunnskapsoppsummering som også inkluderer internasjonal forskning (Umblis et al., 2019). Litteraturen som tar for seg boligeierskap avdekker stort sett en positiv sammenheng mellom det å eie bolig og velferdsutfall. Det ser imidlertid ut til at denne effekten ikke nødvendigvis skyldes selve eierskapet, men heller andre mekanismer, som bostabilitet eller nabolageeffekter (Umblis et al., 2019).

Brattbakk (2025) har intervjuet ungdommer (n=14) om hvordan det er å bo og vokse opp i kommunale boliger. Ungdommene opplever at de som eier bolig selv, framfor å leie kommunalt, har større og bedre boliger. De opplever også tydelig statusforskjell mellom det å eie sammenlignet med det å leie bolig. Ungdommene i de kommunale boligene opplever å bo trangt, og de opplever det som uheldig å måtte dele rom med søsken hele oppveksten, og som vanskelig å ta med venner hjem (Brattbakk, 2025). Tilsvarende rapporterer Helgesen og Arvesen (2022) at familier (n=10) som bor i kommunale boliger opplever flere utfordringer knyttet til blant annet nedslitte boliger, trangboddehet, og at barna opplever utfordringer med å ha venner på besøk. Samtidig gir ungdommene uttrykk for sterk grad av stedstilhørighet og trivsel i nabolagene sine (Brattbakk, 2025).

I et forskningsprosjekt om barnefamilier i kommunale boliger så Elvegård og Svendsen (2017) blant annet på betydningen av kommunenes praksiser for familienes leieforhold. Gjennom en spørreundersøkelse og casestudier, som blant annet innbefattet intervjuer med 34 barn i kommunale boliger, fant Elvegård og Svendsen (2017) at det ofte er et gap mellom kommunenes ønske om gjennomstrømming i de kommunale boligene og familienes behov for bostabilitet. Funn fra prosjektet viste at det gjennomgående er viktig for barn å oppleve stabilitet i boforhold. Intervjuene med barnefamiliene viste samtidig at bostabilitet kan bety ulike ting. Enkelte framhevet betydningen av å få bo lenge i samme bolig, blant annet

for barns opplevelse av å ha et fast hjem. For andre handlet bostabilitet i større grad om at barna kunne få fortsette å bo i samme nabolag. For disse familiene var det greit å bytte bolig så lenge barna fikk gå på samme skole og familien fikk fortsette å bo i det området der de hadde etablert vennerelasjoner og nettverk. Andre familier igjen snakket om bostabilitet mer i sammenheng med det å få leie kommunalt framfor privat. De opplevde et kommunalt leieforhold som mer stabilt, forutsigbart og trygt enn å skulle leie på det private markedet (Elvegård & Svendsen, 2017).

Bolig leid gjennom tilvisningsavtale (se også kap. 4.6.1) har vist å gi økt livskvalitet for noen familier, men også utfordringer – særlig med tanke på bostabilitet og tilhørighet (Grønseth et al., 2023, 2024). Grønseth et al. (2023) rapporterer at mange opplever til dels mindre trangboddhet, at boligen er mer moderne og like de boliger «alle andre» bor i, og en redusert følelse av stigmatisering ved å bo i «vanlige» nabolag. Samtidig er ikke boligkvaliteten alltid tilfredsstillende og utearealene kan være lite attraktive. Videre opplever enkelte å bli sett på som «mindreverdige» naboer (Grønseth et al., 2023).

Denizou et al. (2021) har gjennom statistiske analyser og intervjuer med barnefamilier undersøkt hvilken betydning selveid bolig har for livskvaliteten i lavinntektsfamilier. Resultatene viser at familiene i større grad opplever ro og trygghet, mindre stress i hverdagen og økt grad av stolthet ved å eie egen bolig. Flere av familiene uttrykte at eie gir en opplevelse av å være en mer «normal» familie, og at boligen i større grad føles som et hjem når man eier framfor å leie. I tillegg opplever familiene økt mulighet for å kunne generere boligkapital og arv til neste generasjon, noe som kan minske de økonomiske bekymringene. Bostabilitet ble fremhevet som svært viktig for barns livskvalitet, og at dette henger sammen med om familien leier eller eier bolig (Denizou et al., 2021).

Når det gjelder ungdommenes helse og velvære finner Andersen og Sandlie (2016) en noe dårligere situasjon for ungdom i leide boliger, og funnet settes i sammenheng med manglende bostabilitet og hyppige flyttinger. Funn fra analysene til Andersen og Sandlie (2016) viser at ungdom med en ugunstig bosituasjon sjeldnere er fornøyd med egen helse, og at de oftere viser depressive symptomer enn ungdom med en bedre bosituasjon. Dersom foreldrene eier egen bolig, slår dette positivt ut for ungdommenes livskvalitet og livssituasjon, noe Andersen og Sandlie (2016) foreslår at kan skyldes et utleiemarkedet preget av et stort innslag av små utleieboliger med høy gjennomtrekk, og få muligheter til langtidsleiekontrakter.

Forskning peker også på sammenhenger mellom den norske boligmodellen der eie vektlegges, og integrering av innvandrere. I en studie gjennomført av Grødem og Hansen (2015) ble elleve og ti barnefamilier intervjuet i henholdsvis 2011 og 2013, og en SSB-survey gjennomført i 2005-2006 benyttet som datagrunnlag. Resultater fra surveyen og funn fra intervjuene viste utfordringer knyttet til lav bokkvalitet, helseskadelige boliger og stress rundt oppsigelser av leiekontrakter på kort varsel spesielt knyttet til private leieforhold. Hyppige flyttinger mellom skolekretser gjorde det dessuten vanskelig for barna å knytte seg til venner (Grødem & Hansen, 2015). Trangboddhet ble også tematisert. Trange boliger gir ikke rom for lek eller å ha venner på besøk, og omgivelser som i tillegg oppleves utrygge for lek utgjør et problem for barn og unge. Grødem og Hansen (2015) konkluderer med at selv om de fleste innvandrere er godt integrert på det norske boligmarkedet blir enkelte sårbare grupper marginalisert. Dette kan forstås som en uintendert konsekvens av strukturen i det norske boligmarkedet, med sin vektlegging av eie, et privat leiemarked som er uregulert, samt mangel på kommunale boliger (Grødem & Hansen, 2015).

4.1.4 Integrering, mangfold og bolig

Den norske boligmodellen, der normen er å eie egen bolig, er tema for en studie bestående av både en spørreundersøkelse og to kvalitative undersøkelser (Grødem & Hansen, 2015). «Crowding», eller trangboddhet, var et problem for flertallet av informantene. Trangboddhet førte til konflikt, kjeftbruk, søvnmangel, og barn som tilbrakte så mye tid som mulig utendørs. Samlet førte dette til slitasje på familieforhold (Grødem & Hansen, 2015). Gjennom 42 intervjuer med foreldre (etnisk norske og innvandrere) og lærere undersøkte Bendixsen og Danielsen (2019) hvordan foreldre tilpasser egen oppdragelsespraksiser i et økt mangfold i Norge, og hvorfor og hvordan foreldre involverer seg i andres barn. Bendixsen og Danielsen (2019) fant at det å inkludere andre barn gjennom oppdragelsespraksiser kan være en måte å utgjøre en forskjell på, og motvirke sosial eksklusjon i mangfoldige nabolag. Borchgrevink og Birkvad (2022) undersøker hvordan islams forbud mot «riba» [rentebærende lån] påvirker norske muslimske kvinner med familiebakgrunn fra Pakistan og Somalia i deres avgjørelser om å bli boligeiere. I studien ble 18 kvinner intervjuet, halvparten hadde tatt opp rentebærende lån. For troende muslimer kan riba forklare negative hendelser og utfall som økonomiske, helsemessige eller familiære problemer. Disse kvinnene rives mellom religiøse normer og andre normer i samfunnet. For flere av dem som har tatt opp rentebærende lån er egne erfaringer med hyppige flyttinger i oppveksten et argument for lån.

4.2 Rekruttering til kriminalitet

Vi har identifisert et lite antall publikasjoner som omhandler barn og ungdom, boforhold og rekruttering til kriminalitet. Innenfor temaet rekruttering til kriminalitet har vi inkludert seks publikasjoner (Agyare, 2025; Barlindhaug, 2022; Grødem & Hansen, 2015; Helgesen & Arvesen, 2022; Lid et al., 2022; Rosten, 2017). Publikasjonene er både teoretisk og empirisk fundert. Publikasjonene som er teoretisk fundert har avvik og kriminalitet som utgangspunkt, mens de empirisk funderte publikasjonene inkluderer kriminalitet som en av flere variabler i analysen av datamaterialet.

To av de inkluderte publikasjonene benytter teoretiske perspektiver som sosiologisk avviksteori (Agyare, 2025) og Wacquants begrep territoriell stigmatisering (Rosten, 2017) og diskuterer ut fra disse hvordan bomiljø og boområder kan utgjøre risiko for eksponering for, rekruttering til, og deltakelse i kriminell aktivitet. Agyare (2025) diskuterer hvordan systemisk ulikhet for innvandrerungdom som fattigdom og usikre boforhold, levekårsvansker hos foreldre og å vokse opp i et nærmiljø der en eksponeres for vold kan føre til uhensiktsmessige mestringsstrategier som involverer kriminalitet. Strukturelle barrierer for sosial inkludering, blant annet usikre boforhold, begrenser innvandrerungdoms tilgang til essensielle ressurser og øker sårbarhet når det kommer til avvikende atferd. Agyare (2025) påpeker at trygge boforhold styrker lokalsamfunn og sosiale nettverk som motvirker kriminell aktivitet. Rosten (2017) diskuterer hvordan gutter og unge menn i marginaliserte boområder i Groruddalen håndterer stedstilhørighet og stigma (territoriell stigmatisering) knyttet til stedet gjennom maskulin «gettolek» og kollektiv voldsbruk mellom unge menn for å forsvare hjemstedet og bygge opp myter om et farlig «gettosted». Rosten (2017) peker på kjønnede livsbetingelser hos unge etterkommere av innvandrere, og hvordan opplevelsen av å vokse opp på «feil sted» kan få avgjørende betydning i overgangen til voksenlivet, særlig for unge menn. Fire publikasjoner benytter empirisk materiale og retter fokus mot utsatte bomiljø og nabolag, og hvordan foreldre og voksne i nærmiljøet opplever bekymring og risiko for at barn og ungdom eksponeres for kriminalitet og rus.

Barlindhaug (2022) undersøkte årsaker til at småbarnsfamilier flytter fra Oslo sentrum i en spørreundersøkelse gjennomført i 2018. Undersøkelsen rettet seg mot husholdninger med barn i alderen 0-10 år (n=2845) som i perioden 2014-2017 hadde flyttet fra Oslo sentrum til enten en av Oslos forsteder eller nærliggende kommuner i Akershus. Resultater fra undersøkelsen viste at respondentene

assosierte flytting fra bysentrum til forsteder med bedre livskvalitet, mindre trafikk, støy og luftforurensning, samt mindre kriminalitet og rusmisbruk i forstedene og nærliggende kommuner enn i Oslo sentrum. Grødem og Hansen (2015) har undersøkt sammenhengen mellom boforhold og integrering av innvandrere. En spørreundersøkelse ble sendt ut til ti grupper innvandrere i 2005-2006 (n=1956) og to kvalitative studier gjennomført i 2011 (n=11) og 2013 (=10). Resultater fra studien viste at 15 prosent av respondentene som rapporterte to eller flere problemer knyttet til boforhold også opplevde frykt for kriminalitet i nabolaget. Videre viste resultatene at 20 prosent av respondentene som rapporterte om tre eller flere problemer knyttet til boforhold opplevde frykt for vold og trusler. Funn fra de kvalitative intervjuene viste at foreldre og barn opplevde bo- og uteområder utrygge som lekeområder, og at barna ikke ønsket å ha med venner hjem fordi nabolaget opplevdes skremmende.

Lid et al. (2022) gjennomførte en evaluering av tre tiltak i Oslo. Formålet med evalueringen var å gi kunnskap om kriminalitetsforebyggende arbeid. Tiltakene var særlig rettet mot barn og ungdom i alderne 12-15 år: i) medborgerprosjektet i bydel Alna; ii) innsats ung i bydel Søndre Nordstrand; og iii) Adamstuen ungdomstiltak. Lid et al. (2022) peker på en sammenheng mellom levekårsutfordringer (inkludert boligproblemer) og økt risiko for kriminalitet blant ungdom. Ungdom i utsatte områder med høy arbeidsledighet og lav sosial kapital har større sannsynlighet for å bli involvert i kriminalitet. Forebygging handler om å styrke oppvekstmiljøet, inkludert boligkvalitet, fritidstilbud og skole. Helgesen og Arvesen (2022) undersøkte hvordan kommunal boligpolitikk kan benyttes som verktøy for å redusere barnefattigdom. Undersøkelsen tar utgangspunkt i prosjektet Velferdspiloten¹. Undersøkelsen bestod av deltakende observasjon av prosjektgruppa og kvalitative intervjuer med representanter fra deltakerorganisasjonene (n=10). Funn fra undersøkelsen indikerer at barn som bor i depriverte nabolag føler seg utrygge og er redde for å havne i trøbbel, samtidig som dårlige boforhold og utrygghet skaper barrierer for å ta med seg venner hjem.

---

¹ Velferdspiloten er et prosjekt initiert og drevet av Fylkesmannen i Oslo og Viken med deltakere fra NAV, Bufetat Øst, Husbanken Øst og Viken fylkeskommune. Deltakende kommuner i Velferdspiloten var Fredrikstad, Indre Østfold, Sarpsborg og Halden (Arvesen et al., 2021).

4.3 Barns psykiske og fysiske helse, stress og bekymring for økonomi

Vi har identifisert få studier som direkte belyser sammenhenger mellom bolig og barn og unges helse, og vi har derfor inkludert studier som i videre forstand belyser hvordan boforhold har betydning for barn og unges helse, opplevelse av stress, bekymringer, trivsel og livskvalitet. Til sammen 14 publikasjoner omtales i dette avsnittet.

4.3.1 Bolig og bomiljø som påvirkningsfaktor for psykisk og fysisk helse

Vi har identifisert seks publikasjoner som omhandler bolig og helse. Tre av publikasjonene diskuterer bolig og bomiljø som påvirkningsfaktorer for helseutfall (Andersen & Sandlie, 2016; Brattbakk, 2025; Helgesen, 2015), to publikasjoner omhandler trangboddhet og smitterisiko under koronapandemien (Brattbakk, 2020; Størdal et al., 2022), mens en publikasjon undersøker forekomsten av ulike innendørs støv-mykobioner i boliger og barnehager (Kauserud et al., 2025).

Helgesen (2015) diskuterer bolig og bomiljø som påvirkningsfaktorer for helse, og påpeker hvordan det sosioøkonomiske oppvekstmiljøet har helsemessige konsekvenser i et livsløpsperspektiv. Helgesen (2015) fremhever internasjonal forskning som viser at det å bo i boliger med lav materiell standard er en risikofaktor for både mental og fysisk helse, og at beboere i kommunale boliger, spesielt barn, er mer utsatt for luftveissykdommer og astma. I forskningen fra Norge fremheves trangboddhet, boligleie og vedvarende lav boligkvalitet som risikofaktorer for barns helse (Helgesen, 2015). Helgesen (2015) påpeker videre at tilgang til grøntområder, naturlige omgivelser og offentlige tjenester er positive faktorer som knyttes til god helse, og at oppvekstmiljøet vi tilbyr små barn har langtreckende samfunnsmessige konsekvenser med implikasjoner for hvordan helseulikheter utvikler seg i voksenlivet.

Brattbakk (2025) sin studie om ungdom som vokser opp i kommunale blokker undersøker sammenhenger mellom oppvekstmiljø og psykisk helse. Bomiljøet som ble undersøkt var preget av utrygghet og situasjoner med naboer og besøkende som opplevdes som ubehagelige og truende. Uro og bråk fra naboer forstyrret ofte nattesøvnen og gjorde ungdommene engstelige (Brattbakk, 2025). Ungdommene som ble intervjuet fortalte om jevnlig utrykninger fra ambulanse og politi, og negative erfaringer med rusete eller psykisk ustabile naboer. Brattbakk (2025) påpeker at fordi de (innimellom svært) traumatiserende opplevelsene skjer såpass ofte i ungdommens hverdag, settes det ikke inn støtteapparat

eller kriseteam ved slike hendelser. Videre peker Brattbakk (2025) på at et slikt utfordrende oppvekstmiljø kan bidra til traumer og at det derfor er sannsynlig at oppvekstvilkårene påvirker barn og unges psykiske helse negativt. På den positive siden kan det se ut til at mange av ungdommene lærer seg å håndtere svært komplekse og krevende sosiale situasjoner, og at dette bidrar til et sterkt samhold internt mellom ungdommene (Brattbakk, 2025).

Andersen og Sandlie (2016) fremhever at bolig og nærområde danner en viktig ramme for barn og unges oppvekst, og at boforholdene kan forsterke, opprettholde eller i beste fall redusere ulikheter knyttet til barn og unges livssjanser og livskvalitet. Gjennom analyser av datamaterialet fra undersøkelsen Ung i Oslo 2015, som inneholder svar om bosituasjon fra rundt 8000 elever i videregående skoler i alderen 16 til 19 år, finner Andersen og Sandlie (2016) systematiske forskjeller i ungdommenes levekår og livskvalitet ut fra hvordan, og hvor i Oslo de bor, der ungdommene som har de minst gunstige bosituasjonene (leid bolig, trangboddhet, lav bostabilitet) vanligvis kommer dårligere ut på indikatorer som helse og velvære. Analysene viser at ungdom i de mest velstående boområdene i de vestlige delene av Oslo trives best, har best helse, trener oftere og er mer aktive i organiserte fritidsaktiviteter enn ungdom som vokser opp i andre deler av byen (Andersen & Sandlie, 2016). På den andre siden avdekket analysene en markant variasjon i rusmiddelbruk mellom bydelene, der ungdom i de østlige bydelene i Oslo bruker mindre alkohol og cannabis enn ungdom i de mer privilegerte områdene i vest (Andersen & Sandlie, 2016).

Størdal et al. (2022) sin studie av risikofaktorer blant barn og unge for å bli smittet av SARS-CoV-2 var en nasjonal registerbasert studie som inkluderte alle norske innbyggere under 18 år. Av de 1 219 184 innbyggerne som var med i studien testet 6,7 prosent positivt. Studien fant at lavinntekt i familien, trangboddhet, husholdsstørrelse, alder, opprinnelse fra et ikke-nordisk land og boområde var uavhengige og signifikante prediktorer for å bli smittet. En annen studie så mer konkret på betydningen av trangboddhet under koronapandemien (Brattbakk, 2020). Undersøkelsen baserte seg på en nettbasert survey blant familier med barn i barnehagealder, i et område med høy konsentrasjon av levekårsutfordringer. Studien synliggjorde hvordan trangboddhet i kombinasjon med ressursmangel på andre områder påvirker fysisk og psykisk helse, sosial mobilitet og familiestress (mangel på ro, frustrasjon, krangling og lignende). Disse faktorene ble forsterket under pandemien da nedstengning av samfunnet gjorde hjemmet og boforholdene

enda viktigere, og det ble enda tydeligere hvordan trangboddhet oppleves som en påkjenning i hverdagen. For mange av familiene vil imidlertid disse utfordringene også gjelde i en normalsituasjon uten pandemi, og studien synliggjorde dermed hvordan trangboddhet i kombinasjon med ressursmangel på andre områder generelt påvirker fysisk og psykisk helse.

Vi har identifisert én publisasjon som undersøker forekomsten av ulike innendørs støv-mykobioner (sopp) i boliger og barnehager (Kausrud et al., 2025). Studien hadde som mål å 1) avdekke om ulike innendørs mykobioner kan finnes i de to bygningstypene (boliger og barnehager), samt 2) å identifisere faktorene som kan være knyttet til påviste forskjeller. Til sammen 428 prøver fra 214 hjem og 411 prøver fra 123 barnehager, alle samlet våren 2018, ble analysert (Kausrud et al., 2025). Samlet viste resultatene omtrent like stor konsentrasjon av støv-mykobioner i de to bygningstypene, men sammensetningen var ulik. Studien avdekket en tydelig forskjell i den relative fordelingen av gjærsopper og filamentøse sopper mellom barnehager og private boliger. Gjærsopper forekom i større grad i barnehager, mens filamentøse sopper var mer dominerende i boliger (Kausrud et al., 2025). Ifølge studien er det ukjent om denne forskjellen er direkte knyttet til helseeffekter. Muggsopper har vist seg å kunne forårsake astma og andre luftveissykdommer hos mennesker i fuktige miljøer (Kausrud et al., 2025).

4.3.2 Trangboddhet som påvirkningsfaktor for trivsel og livskvalitet

Forskningen rundt vanskeligstilte barnefamilier på boligmarkedet peker generelt på trangboddhet som en utfordring, og som en faktor som påvirker barns trivsel og livskvalitet. Vi har identifisert to publikasjoner som spesifikt omhandler denne tematikken (Anvik & Gjertsen, 2015; Brattbakk & Reiersen, 2023).

Gjennom en kvalitativ studie der 9 barn og 3 foresatte ble intervjuet om boligens og boområdets betydning for barn og unge i deres hverdag, fant Anvik og Gjertsen (2015) at trangboddhet kan komme til uttrykk på flere måter. Trangboddhet kan for eksempel dreie seg om hvorvidt man har sitt eget soverom, noe som ble fremhevet som svært betydningsfullt blant barna i undersøkelsen (Anvik & Gjertsen, 2015). Studien viste at det å ha eget soverom er av større betydning for barn enn for eksempel hvor nytt huset eller leiligheten er. At boligen har oppholdsrom (stue/kjøkken) av en viss størrelse er en viktig forutsetning for at man skal kunne ta med venner hjem, og derfor også et forhold som hadde stor betydning for barna (Anvik & Gjertsen, 2015).

Brattbakk og Reiersen (2023) har gjennomført en kvalitativ studie som inkluderte ungdommer med etnisk minoritetsbakgrunn i alderen 15-17 år (n=10).

Ungdommene fortalte at de delte rom med søsken. Det å dele rom kunne oppleves slitsomt, særlig dersom det var stor aldersforskjell mellom barna og flere enn to søsken delte rom. For ungdommene opplevdes det vanskelig å invitere med seg venner hjem, få ro til å gjøre lekser og å få privatliv (Brattbakk & Reiersen, 2023).

4.3.3 Bekymring for økonomi – dyrtid og renteoppgang

Forbruksforskningsinstituttet SIFO har på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet publisert en rekke notater og rapporter basert på surveyer om norske husholdningers økonomiske trygghet i perioden 2022-2024 (Gyüre & Lynum, 2024; Poppe & Kempson, 2022a, 2022b, 2023a, 2023b, 2023c). Fra juni 2021 til juni 2022 steg konsumprisindeksen med 6,3 prosent, samtidig hevet Norges Bank styringsrenten flere ganger i løpet av 2022 til 2,75 prosentpoeng ved utgangen av året, og strømprisene økte. En survey gjennomført av SIFO i juni 2022 (Poppe & Kempson, 2022b) viste at husholdenes (n=2130) strategi for å redusere kostnadsnivået knyttet til strøm blant annet bestod i å skru ned temperatur i boligen og redusert dusjing. Dette bidro til innsparinger særlig i husholdninger med barn og ungdom (Poppe & Kempson, 2022b). En identisk survey (n=2030) ble gjennomført i slutten av august 2022 (Poppe & Kempson, 2022a). Resultater fra surveyen viste at 5 prosent av hushold i august 2022 befant seg i alvorlige økonomiske vanskeligheter, og ytterligere 11 prosent slet økonomisk. Strømkostnader ble rapportert som den enkeltposten som hadde størst innvirkning på økonomien, samtidig som fire av ti hushold hadde gjort innstramminger knyttet til mat. Husholdene som ble hardest rammet var blant annet barnefamilier, mens boligeiere uten boliglån rapporterte om større økonomisk trygghet (Poppe & Kempson, 2022a).

En tredje survey ble gjennomført i mars 2023 (Poppe & Kempson, 2023b) og på dette tidspunktet hadde staten blant annet iverksatt avhjelpende tiltak som strøms støtte og hevet satsene for barnetrygd for enslige forsørgere. Resultater fra surveyen viste at boutgifter utgjorde en viktig faktor knyttet til økonomisk usikkerhet, der økt styringsrente førte til at boliglån ble to-tre ganger så dyre og husleiene hadde økt med 10,4 prosent fra mars 2022 til mars 2023 (Poppe & Kempson, 2023b). Samtidig viste resultater fra surveyen at 11 prosent av husholdningene svarte at den stramme økonomiske situasjonen skapte spenninger mellom familiemedlemmer, og der barnefamilier og særlig enslige forsørgere var hardest rammet (Poppe & Kempson, 2023b). En fjerde survey ble gjennomført i august 2023 (n=3851) og basert på resultatene fra denne og de tre tidligere surveyene

grupperes husholdene på fire trykknivåer: 1) ille ute (6 prosent), 2) sliterne (11 prosent), utsatte (32 prosent), og 4) trygge (51 prosent) (Poppe & Kempson, 2023a). Resultater fra surveyen viste en viss bedring i økonomisk trykknhet for gruppene sliterne og utsatte, mens gruppen ille ute fortsatte å falle relatert til økonomisk trykknhet. 13 prosent av hushold med barn under 15 år rapporterte om innstramminger på barns fritidsaktiviteter, herunder 60 prosent i gruppen ille ute og 25 prosent i gruppen sliterne (Poppe & Kempson, 2023a). Resultater fra surveyen viser også at hushold som betalte renter på boliglån eller husleie hadde dårligere utfall relatert til økonomisk trykknhet, antall innstrammingsområder, betalingsproblemer og matsikkerhet. I hushold med meget utfordrende levekår og lav matsikkerhet fant man dobbelt så mange enslige forsørgere enn i befolkningen ellers (Poppe & Kempson, 2023a).

Med utgangspunkt i de tidligere omtalte surveyene gjennomført i juni 2022 og august 2022 har SIFO sett på hvordan uføre og hushold med ekstra utgifter som følge av funksjonshemming eller alvorlig sykdom har klart seg i dyrtiden (Poppe & Kempson, 2023c). Resultater viste at hushold som har 100 prosent uføretrygd og hushold med ekstra utgifter skårer lavere på økonomisk trykknhet jo flere barn de har (Poppe & Kempson, 2023c).

I september 2024 gjennomførte SIFO en fjerde survey (n=4485) der resultatene viste at den økonomiske trykknheten i befolkningen ikke hadde endret seg siden august 2023 (Gyüre & Lylum, 2024). I perioden 2023-2024 økte overføringer fra staten til barnefamilier betydelig, men resultater fra surveyen viste ingen signifikante endringer i situasjonen til barnefamilier mellom 2023 og 2024. Andelen enslige forsørgere på de to laveste trykknivåene var fortsatt betydelig høyere enn for parene med barn og befolkningen ellers, og det generelle bildet viste at andelen hushold med barn som enten var i gruppen ille ute eller slitere stabiliserte seg på et langt høyere nivå enn hva som var tilfelle i 2021 (Gyüre & Lylum, 2024).

4.4 Bomiljø for lek og utvikling

Nærmiljø, naboskap og utearealer har betydning for barns muligheter til lek og utvikling. For enkelte kan et godt bomiljø være viktigere enn standarden på selve boligen (Elvegård & Svendsen, 2017). Vi har indentifisert åtte publikasjoner som vi omtaler i det følgende (Andersen & Skrede, 2022; Barlindhaug et al., 2018; Brattbakk, 2020, 2025; Elvegård & Michelsen, 2015; Elvegård & Svendsen, 2017; Millstein & Hofstad, 2017; Nordbakke, 2018).

I en undersøkelse gjennomført av Brattbakk (2025) der ungdom i alderen 15-17 år (n=10) ble intervjuet om oppvekst i helkommunale blokker, forteller ungdommene om et bomiljø preget av uro og utrygghet. Funn fra intervjuene viser at uro og bråk fra naboer fører til dårlig nattesøvn, engstelighet, traumer og opplevelser av utenforskap blant ungdommene. Brattbakk (2025) peker på en sannsynlighet for at disse oppvekstsvilkårene påvirker både psykisk helse, ytre fokusert problematferd og skoleprestasjoner i et her-og-nå-perspektiv, og videre ungdommenes utdanning og arbeidsmarkedsdeltakelse i det lengre løp. Brattbakk (2025) karakteriserer oppveksten til ungdommene som en «barndom med trange innerom og risikable uterom». Videre påpeker Brattbakk (2025) et paradoks i det at den kommunale boligsektoren, som har som mål å tilby et godt hjem i et trygt og godt nærmiljø til mennesker som ikke selv klarer å skaffe bolig til seg selv og familien, i mange tilfeller påfører disse familiene en rekke nye utfordringer og oppvekstbetingelser som de fleste nordmenn aldri ville akseptere.

I to studier fremheves viktigheten av å unngå en «oppnopning» av noen få beboergrupper i et område, og at belastede bomiljøer med høy konsentrasjon av sosiale problemer kan oppleves som mer utfordrende for barn enn lav bostandard eller trangboddhet. (Elvegård & Michelsen, 2015; Elvegård & Svendsen, 2017). Elvegård og Svendsen (2017) fant at det ikke nødvendigvis er andre (kommunale) leietakere i bomiljøet som utgjør hovedutfordringen, men at bomiljøet heller preges av fordommer mot de kommunale leietakerne fra øvrige beboere. Barnefamilier i samme studie fortalte om å bli «stemplet» og sett ned på grunn av bosted og om mobbing på skolen (Elvegård & Svendsen, 2017). Barn som deltok i undersøkelsen, fortalte at klassekamerater ikke fikk lov av foreldrene sine å besøke dem fordi de bor i «belastede» områder. Dette gjorde seg spesielt gjeldende i områder der skolekretsen rommet flere typer nabolag, og der enkelte boområder i kretsen var stigmatisert og sett som utrygge av foreldre fra de mer privilegerte områdene. Mange av familiene framhevet at bomiljøet har større betydning for barnas velferd enn kvaliteter ved selve boligen (Elvegård & Svendsen, 2017). Samtidig fant Elvegård og Svendsen (2017) flere eksempler på godt nærmiljøarbeid der «belastede» boområder har blitt til gode nærmiljø for barnefamilier, og påpeker viktigheten av at denne typen tiltak skjer gjennom et tett samarbeid mellom kommunen og beboerne, der beboere blir involvert både i behovskartlegging, planlegging og utføring. Flere av informantene i undersøkelsen understreket at tiltak som for eksempel beplantning og oppgradering av uteareal, opprettelse av lokaler (både for felles sammenkomster og til utlån for beboernes private arrangement) eller nærkafe som møteplass for småbarnsforeldre

i større grad blir brukt og vedlikeholdt om beboerne selv føler et eierskap til det (Elvegård & Svendsen, 2017). Elvegård og Michelsen (2015) sin undersøkelse av trygghet for barn og unge i kommunale utleieboliger i Bergen, viste at det generelt sett er like trygt i kommunale utleieboliger som i sammenlignbare boliger. Samtidig fant Elvegård og Michelsen (2015) at enkelte familier bor i uakseptable bomiljø, der barn ofte har opplevd rusete personer i nærmiljøet, personer som sover ut rusen sin i fellesarealer, sprøyter med blod på lekeapparater, støy og bråk nattetid, og slåssing. At hendelsene skjer ofte og jevnlig gjør situasjonen og bomiljøet enda mer alvorlig for barna (Elvegård & Michelsen, 2015).

Forskning på betydningen av bomiljø for barn og unge har også fokus på konsekvenser av fortetting. I en undersøkelse av sammenhengen mellom fortetting og opplevd kvalitet av oppvekstmiljø, finner Nordbakke (2018) en tydelig sammenheng mellom folks subjektive vurderinger av oppvekstmiljøet for barn og ungdom og befolkningstetthet i Oslos ulike bydeler. Nordbakke (2018) påpeker at tilgang til parker og uteområder til en viss grad varierer med tetthet i bydelene, og at beboere i de tetteste bydelene er minst fornøyd med tilgang til parker og friområder for barn. I tillegg finner Nordbakke (2018) at det har vært en nedgang de siste tiårene i barn og unges lek og bevegelse uten voksne i det offentlige rom. Millstein og Hofstad (2017) sin kunnskapsgjennomgang om fortetting og folkehelse finner støtte i forskningen på at det er sammenhenger mellom tilgang til kvalitativt gode utearealer, og helse, trivsel og livskvalitet. Millstein og Hofstad (2017) påpeker at for grupper med begrenset aksjonsradius, som barn og eldre, er nærområdene ekstra viktig, og at det derfor er viktig at fortettingen ikke skjer på bekostning av mulighetene for rekreasjon og aktivitet i nærmiljøet.

Brattbakk (2020) diskuterer trangboddhetsproblematikk i lys av idealer om fortetting, minsket klimaavtrykk, og lavere boligkonsum. Brattbakk (2020) finner at idealer om fortetting og «compact living» kan ha noe for seg for enkelte hushold og i avgrensede livsfaser. Samtidig kan velferdspolitiske og klimapolitiske målsetninger komme i konflikt med hverandre når graden av frivillighet, konsekvenser av trangboddhet og hvor permanent eller fastlåst situasjonen er, for eksempel for lavinntektsfamilier, tas med i vurderingen. Brattbakk (2020) advarer derfor mot å anbefale fortetting og bygging av små boliger som går ut over bo- og livskvalitet.

Forskning på flytting og flyttemotiv kan bidra til å belyse hva familier opplever som viktig for barn og unge når det gjelder bomiljø. Andersen og Skrede (2022)

har gjennom en digital spørreundersøkelse (n=2353) med beboere og utflyttere på Tøyen, Kampen, Grønland, Sørenga, Ensjø og Helsfyr belyst barnefamiliers erfaringer med Oslo som bo- og oppvekststed og hvordan ulike elementer påvirker barnefamiliers bostedspreferanser. Familiene oppgir ulike flyttemotiv knyttet til selve boligen og til bomiljøet, og flere småbarnsfamilier ønsker en annen boligform enn leiligheter i blokker og bygårder. Primært trekker utflytterne fram «for liten bolig» som begrunnelse, og majoriteten flyttet fra leilighet uten privat uteareal til hus med privat uteareal, noe som også vektlegges som flyttemotiv (Andersen & Skrede, 2022). Respondentene rapporterer at opplever de sentrale nabolagene som usikre og forurensede, mye støy, utearealer oppleves som dårlig vedlikeholdt, og lokale ungdomsgjenger okkuperer lekeplassene (Andersen & Skrede, 2022). Å flytte ut av bykjerne forbindes gjerne med å flytte til tryggere oppvekststeder for barna, og flyttingen motiveres i tillegg av usikkerhet knyttet til kvaliteten på den lokale skolen, eller at «østkantskolene er mindre trygge» (Andersen & Skrede, 2022, s. 10).

Barlindhaug et al. (2018) gjennomførte en kvantitativ undersøkelse blant flyttere og bofaste i sentrale bydeler i Oslo gjennom en push/pull tilnærming til bolig og bomiljø. I tillegg består datagrunnlaget av funn fra fokusgruppeintervjuer med barnefamilier i to relativt nye boligprosjekter sentralt i Oslo. Barlindhaug et al. (2018) påpeker en generell trend der familiene, før barna begynner på skolen, etablerer seg mer permanent, gjerne i de store byenes ytre områder der det finns flere store boliger, der prisene er lavere enn i sentrum, og der det allerede bor mange barnefamilier. Mange opplever disse områdene som godt egnede oppvekststeder for barn, og områdene blir assosiert med bedre livskvalitet, mindre støy og forurensning, og mindre kriminalitet (Barlindhaug et al., 2018). Funn fra undersøkelsen viser at det oftere er trekk ved boligen og området en flytter *til*, enn faktorer som trekker en bort fra forrige boligen en flytter *fra*, som dominerer begrunnelsene for å flytte. Samtidig finner Barlindhaug et al. (2018) et skille mellom de som flytter østover og vestover fra indre by. Et gjennomgående ønske hos barnefamiliene er større plass, men der de som flytter vestover gjerne flytter til større boliger som eneboliger og småhus, skiller de som flytter østover seg ut ved å ha mindre boliger, færrest andel eneboliger og småhus, og lavest andel med egen hage eller uteareal. De som flytter østover har samtidig lavere andel med høyere utdanning, høyest andel med bakgrunn fra Asia og Afrika, høyere andel enslige forsørgere, og størst andel med lav inntekt. Barlindhaug et al. (2018) finner at disse bakgrunnskjennetegnene forklarer mer av variasjonen i flytteretning enn det flyttemotivene/preferansene gjør, og påpeker at økonomi betyr mest for østlige

flyttere, og hustype mest for vestlige flyttere. Samtidig viser funnene at grunnene til ønsket om å flytte, og synet på hva som er gode oppvekstmiljø for barn, kan være sammenfallende mellom gruppene, men de vestlige flytterne har i større grad reelle valgmuligheter (Barlindhaug et al., 2018).

4.5 Skolefravær og gjennomført skolegang

Vi har identifisert 15 publikasjoner som omhandler boligen og boområdets betydning for barn og unges skolerestater og videre utdanningsutfall. Når det gjelder skoleprestasjoner, utdanningsambisjoner og tro på et godt liv i framtiden finner forskningen et lavere nivå for ungdom i leieboliger, i trangbodde boliger og blant de som har flyttet hyppig, kontra de i mer gunstige bosituasjoner (Andersen & Sandlie, 2016). Gjennom analyser av registerdata med formål å undersøke sammenhenger mellom boforhold og øvrige velferdsutfall finner von Simson og Umblijs (2019) at flere aspekter ved boligen henger sammen med skolerestater. Undersøkelsen skiller mellom indikatorer på boligkvalitet (trangboddhet, støynivå), eierform (eie/leie) og nabolagskarakteristikk på grunnkrets nivå (andel innvandrere, utdanningsnivå, andel uføretrygdede, andel sosialhjelpsmottakere og inntekt). Skolerestater ble målt ut fra resultater av nasjonale prøver i 5. og 7. klasse, samt grunnskolepoeng etter endt 10. klasse. von Simson og Umblijs (2019) finner en negativ sammenheng mellom å bo i en leid bolig, trangboddhet og å være utsatt for støy på den ene siden, og skolerestater på den andre.

Trangboddhet er en utfordring for mange vanskeligstilte på boligmarkedet og har betydning for skolegang og utdanningsutfall, blant annet fordi barn mangler plass for å gjøre lekser eller å ha besøk av klassekamerater. Umblijs et al. (2019) finner samtidig at trangboddhet særlig har en negativ effekt på utdanningsutfall for eldre barn. Et hovedfunn er at boforhold ser ut til å ha mer å si for grunnskolepoeng enn for nasjonale prøver, og en årsak til dette kan være at et rolig og stabilt sted å gjøre lekser blir viktigere når barnet blir eldre (Umblijs et al., 2019).

Aarland et al. (2021) finner gjennom analyser av registerdata en sterk sammenheng mellom det å eie egen bolig og utdanningsmessige utfall, også uavhengig av familiens inntekt, formue eller andre karakteristikk ved husholdet, boligtype, mobilitet og nabolag. Det å eie egen bolig synes med andre ord å ha en effekt i seg selv, og effekten er spesielt sterk for lavinntektsfamilier og i familier der far har lav utdanning

(Aarland et al., 2021). Analyser av levekårsundersøkelsen EU-SILC 2019² viser tilsvarende at det å leie, framfor å eie bolig i barndommen, har signifikant betydning blant annet for grad av utdanning utover grunnskole i voksen alder (Barstad, 2024). Barstad (2024) peker videre på at høyere bostabilitet blant barnefamilier som eier boligen, og forskjeller knyttet til nabolaget, i stor grad bidrar til å forklare den positive sammenhengen mellom boligeie og utdanningsutfall. Det samme finner Denizou et al. (2021) i sin undersøkelse om betydningen av selveid bolig for livskvaliteten i lavinntektsfamilier. Økonomisk vanskeligstilte barnefamilier bor ofte trangt og uegnet, og bosituasjonen kan være til hinder for barnas skolegang og utdanning. Ved overgang fra leie til å eie bolig opplevde mange av familiene i undersøkelsen at dette førte til bedre skoleresultater for barna (Denizou et al., 2021).

Lav bostabilitet og hyppige flyttinger mellom skolekretser gjør det vanskelig for barn å knytte seg til venner (Grødem & Hansen, 2015). Gjennom analyser av registerdata belyser Haugan og Myhr (2019) samspillet mellom antallet flyttinger i sen barndom, foreldres utdanningsnivå og familiens livssituasjon, og sannsynligheten for å gjennomføre videregående opplæring. Haugan og Myhr (2019) finner en sammenheng mellom økt risiko for frafall fra videregående opplæring og antallet flyttinger i alderen 10-18 år. Den negative påvirkningen av flyttingen varierer imidlertid avhengig av familiestruktur målt ut fra foreldres utdanningsnivå og livssituasjon. Haugan og Myhr (2019) viser at blant ungdommene som falt fra videregående opplæring, hadde 74 prosent foreldre med lav utdanning. Opphopning av levekårsutfordringer, der ustabile boforhold er ett av flere viktige elementer, får derfor betydning for ungdommers gjennomføring av videregående opplæring. Haugan og Myhr (2019) poengterer at funnene ikke bare krever oppmerksomhet innen skolepolitikken der man er opptatt av frafallsproblematikk, men at det også kreves innsats innenfor den boligsosiale politikken og at ulike faktorer må ses i sammenheng. Aarland et al. (2021) belyser hvordan kumulativ eksponering for bestemte boligtyper, nabolag, flyttemønstre og boforhold i barndommen påvirker utdanningsmessige resultater i tidlig voksenalder. Aarland et al. (2021) finner at barn som flyttet to eller flere ganger hadde mindre sannsynlighet for å gjennomføre videregående opplæring, sammenlignet med barn som aldri flyttet i oppveksten. Videre viste funn at ungdom som hadde vokst opp i bolig eid av foreldrene hadde

² SSB gjennomfører EU-SILC undersøkelsen i Norge. I 2011 ble den nasjonale levekårsundersøkelsen til SSB samordnet med den EU-forordnede undersøkelsen Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

større sannsynlighet både for å gjennomføre videregående opplæring og å fortsette i høyere utdanning, sammenlignet med de som bodde i leide boliger i hele eller deler av barndommen (Aarland et al., 2021).

Forskning undersøker også nabolagets og bomiljøets effekter for skolegang. Borgen og Zachrisson (2025) reiser problemstillingen «for hvem» nabolag spiller størst rolle, og undersøker dette opp mot akademiske utfall. Gjennom analyser av registerdata finner Borgen og Zachrisson (2025) at jenter i lavere grad enn gutter blir påvirket av nabolagseffekter, og at barn fra familier med lav inntekt og utdanning er mer påvirket av nabolagsutfordringer enn sine mer privilegerte jevnaldrende. Borgen et al. (2025) har gjennom analyser av registerdata undersøkt i hvilken grad det å vokse opp i levekårsutsatte nabolag påvirker akademiske prestasjoner blant barn med ulike etniske bakgrunner. Borgen et al. (2025) finner at barn med innvandrerbakgrunn som gjør det bra på skolen systematisk kommer fra andre nabolag enn barn i tilsvarende gruppe som strever akademisk. Samtidig viser resultatene en sammenheng mellom opprinnelsesland og boligområde, der barn med bakgrunn fra Vest-Europa og Nord-Amerika typisk er bosatt i mer privilegerte områder enn barn med bakgrunn fra Midtøsten eller Nord-Afrika (Borgen et al., 2025). Det å vokse opp i et sosioøkonomisk vanskeligstilt nabolag har en samlet negativ innvirkning på skoleresultater, men med betydelig variasjon avhengig av barnas opprinnelsesland (Borgen et al., 2025).

Nordvik og Galster (2019) har undersøkt hva nabolag i oppvekstårene betyr for utdanningsresultater i ung voksenalder. Analyser av registerdata for barn født 1986-1992 med søkelys på sammenhenger mellom nabolaget barna bodde i da de var 7 år og utdanningsutfall i alderen 22 år viser et gap på 11 prosentpoeng når det gjelder fullføring av videregående opplæring mellom barn oppvokst i øvre og nedre inntektskvartil av nabolag. Den tilsvarende forskjellen når det gjelder å gå videre til høyere utdanning er 16 prosentpoeng (Nordvik & Galster, 2019). I likhet med Borgen og Zachrisson (2025) finner Nordvik og Galster (2019) at gutter er mer sårbare for nabolagseffekter enn jenter, og påpeker at forskjeller relatert til livsjanser senere i livet skyldes at det ikke er tilfeldig hvem som bor hvor – ulike typer familier er systematisk bosatt i ulike nabolag. En annen del av forklaringen er at barn i ulike nabolag blir eksponert for ulike urbane mulighetsstrukturer, og den store variasjonen mellom nabolag i utdanningsutfall for unge voksne bør vekke bekymring hos beslutningstakere (Nordvik & Galster, 2019).

Santiago et al. (2024) undersøker hvordan kumulative effekter av ulike nabolags sosioøkonomiske og innvandringsrelaterede aspekter påvirker fullføring av videregående opplæring og universitetsutdanning. Santiago et al. (2024) finner betydelige forskjeller i nabolageffekter for etnisk norske, vestlige og ikke-vestlige innvandrere, og at effekten er sterkere for menn enn kvinner. Det å vokse opp i innvandrerette nabolag hadde negative konsekvenser for utdanningsutfall både for etnisk norske menn og mannlige etterkommere av ikke-vestlige innvandrere (Santiago et al., 2024).

von Simson og Umblijs (2021) har også undersøkt nabolageffekter i sammenheng med skoleresultater. Funn fra studien viser at en høyere andel universitetsutdannede, høyere andel innvandrere og høyere gjennomsnittlig inntekt i nabolaget henger sammen med bedre skoleresultater, målt ved å se på resultater for nasjonale prøver på 5. og 8. trinn, samt grunnskolepoeng etter avslutning i 10. klasse (von Simson & Umblijs, 2021). Andelen uføretrygdede og andelen sosialhjelpsmottakere er negativt korrelert med skoleresultater. von Simson og Umblijs (2021) påpeker at de fleste av funnene fra regresjonsanalysene var forventet, med unntak av sammenhengen mellom høy andel innvandrere i nabolaget og gode resultater på nasjonale prøver.

En kunnskapsoppsummering av kvalitativ forskning fra Norden om nabolagets effekter på utdanningsresultater (Mikkelsen & Agdal, 2024) finner tre hovedområder som særlig påvirker skoleresultater: 1) sosial støtte fra ulike aktører i nabolaget, 2) opplevelsen av tilhørighet og nabolagets omdømme, og 3) politiske strategier som fritt skolevalg og sosial blandingspolitikk. Mikkelsen og Agdal (2024) finner at den formelle retten til skolegang noen ganger er utilstrekkelig for å oppnå gode skoleresultater fordi andre hindringer står i veien. Videre viser funnene at det er et komplekst samspill mellom skole og nabolag, og at faktorer som sosial reproduksjon og sosial kapital som forklaringsfaktorer ofte går igjen i publikasjonene (Mikkelsen & Agdal, 2024).

Markussen og Røed (2023) undersøker hvilke effekter nabolagets sosioøkonomiske status har for skolemessige prestasjoner, for å teste hypotesen om at oppvekst i de rikeste nabolagene er best for barn. Gjennom analyser av registerdata finner de imidlertid at skoleresultatene for 15-16-åringer snarere viser at det «optimale» nabolaget for gode skoleresultater ligger på medianen, på middelklassenivå. Markussen og Røed (2023) finner det samme mønsteret når de analyserer tall for senere utdanningsløp og inntekt i voksen alder, og konkluderer med at boligmessig segregering er uheldig for barn fra både de mest og de minst privilegerte boområdene.

4.6 Målretting av tiltak

En rekke ulike tiltak for å nå barn og unge i familier som over tid er vanskeligstilte på boligmarkedet er utprøvd. To evalueringer av boligsosiale virkemidler ble i 2017 gjennomført med utgangspunkt i registerdata, intervju og dokumentgjennomgang (Ekhaugen, Holden, et al., 2017; Ekhaugen, Rasmussen, et al., 2017). Ekhaugen, Holden, et al. (2017) hadde som mandat å fremskaffe mer kunnskap om de som mottar startlån og bostøtte, samt skissere et nytt boligsosialt kompetansetilskudd til kommunene, og vurdere leie-til-eie-modeller. De fant tre forhold som kjennetegner det boligsosiale arbeidet i de svakeste kommunene: i) Mangelfullt kunnskapsgrunnlag om hvilke behov som finnes i kommunen og hvordan behovene vil være de nærmeste årene; ii) Kommunen mangler analysekompetanse og gode planer for kommunens boligsosiale politikk; og iii) Ineffektiv organisering. Kommuner som prioriterer boligsosialt arbeid lavt vil også ofte fordele arbeidet på mange aktører. Med de tre hovedtemaene: i) Resultater og effekter; ii) Effektivitet; og III) Relevans evaluerte Ekhaugen, Rasmussen, et al. (2017) hele det boligsosiale virkemiddelapparatet under ett, og hvert enkelt virkemiddel for seg. Evalueringen viste at utformingen av de boligsosiale virkemidlene kunne oppfattes som å være delvis forankret i formyndertankegang, men at utviklingen går i retning av å begrunne den boligsosiale politikken med positive eksterne effekter. De tre virkemiddelkategoriene (statlig bostøtte, startlån og tilskudd til etablering og tilpasning) virker godt i samspill, og i store trekk styrker de hverandre. Samlet sett gir virkemidlene resultater og effekter. Virkemidlene har samlet sett en rimelig god treffsikkerhet, og de fant også en tilfredsstillende kostnadseffektivitet. I følge Ekhaugen, Rasmussen, et al. (2017) er bostøtten det dominerende virkemidlet. Dersom treffsikkerheten til bostøtten økes vil flere vanskeligstilte enn i dag kunne betjene en bolig fra markedet. Dette vil kunne dempe behovet for kommunale boliger. Startlånet er smalt med lav treffsikkerhet og høye kostnader. En avvikling av startlånsordningen der ressursene overføres til mer målrettede tilskuddsordninger vil, ifølge evalueringen, kunne øke både treffsikkerheten og kostnadseffektiviteten.

4.6.1 Botrygghet og bostabilitet

Sørvoll og Astrup (2023) diskuterer sannsynlige effekter av boligsosiale virkemidler ved gjennomgang av statistikk, tidligere forskning og teoretiske perspektiver. Husbanken fremheves som statens viktigste redskap for å hjelpe lavinntektsleieboere i dyrtida gjennom bostøtte- og startlånsordningen, og det foreslås en rekke tiltak for å sikre botrygghet for lavinntektsleieboere: 1) Botrygghet i leiemarkedet kan på kort sikt styrkes gjennom direkte økonomiske overføringer til lavinntektsleieboere,

2) Den statlige bostøtteordningen er et velegnet og treffsikkert virkemiddel for på kort sikt å styrke den økonomiske botryggheten til leieboere med lave inntekter og høye boutgifter, 3) Startlån kan være med på å styrke botryggheten til leieboere fordi startlån er et virkemiddel som effektivt kan redusere boutgiftsbelastningen for lavinntektshusholdninger som går fra leie til eie ved hjelp av ordningen (Sørvoll & Astrup, 2023). Videre foreslås bygging og kjøp av kommunale utleieboliger for å sikre botrygghet på leiemarkedet på kort og lang sikt fordi kommunal bolig representerer for noen husholdninger den beste sjansen for å oppnå et godt og varig boforhold som står rimelig i forhold til deres inntekter (Sørvoll & Astrup, 2023).

Sørvoll (2020) diskuterer dilemmaet mellom bostabilitet og sirkulasjon i Oslo kommune basert på intervjuer (n=30) med leieboere, bydelsansatte, samt representanter fra Boligbygg og Leieboerforeningen. Botrygghet består av tre dimensjoner: (1) juridisk dimensjon, (2) faktisk dimensjon og (3) subjektiv dimensjon, mens sirkulasjon handler om å frigjøre boliger til husstander som venter i kommunal boligkø (Sørvoll, 2020). I den kommunale boligsektoren i Oslo legger bydelene vekt på bostabiliteten til barnefamilier framfor sirkulasjonsprinsippet, og i motsetning til andre som typisk blir tilbudt 3-årskontrakter, får barnefamilier ofte 5-årskontrakter. Argumenter for dette er blant annet barns tilknytning til nærmiljø, venner og skolekrets (Sørvoll & Astrup, 2023).

Røe og Bruteig (2025) undersøker barns oppvekstmiljø i to av Trondheims bydeler (Lademoen og Tempe-Sorgenfri), og hvilke strategier foreldre benytter for å håndtere negative nabolageffekter og å legge til rette for barns trivsel og trygghet. Datagrunnlaget er hentet fra en innbyggerundersøkelse gjennomført i de to bydelene, levekårsstatistikk, intervjuer og workshops med beboere, samt en surveyundersøkelse sendt ut på SMS til alle innbyggere over 16 år i de to bydelene. Funn fra undersøkelsen viser at foreldre benytter tre typer strategier: (1) å danne/herde barna gjennom oppvekst i et mangfoldig nabolag, (2) å styrke barn og skape gode nærmiljø, og (3) å skjerme barna ved å regulere hvor og når barna kan ferdes eller flytte fra området (Røe & Bruteig, 2025). Områdesatsinger der beboerne inkluderes slik at det etableres tillit og aktivisering av beboere og foreldreperspektiv vil kunne bidra til å styrke sosial kapital og oppvekstmiljø (Røe & Bruteig, 2025).

Brattbakk og Andersen (2017) har gjennomført en kunnskapsoppsummering basert på norsk og internasjonal forskning om nabolagets betydning for utvikling av kapitalformer hos barn og unge. Funn fra studien viser at fattige eller utsatte

nabolag er ett av flere elementer som bidrar til reproduksjon av sosial ulikhet i samfunnet, og hemmer sosial mobilitet hos barn og unge spesielt i Oslo (Brattbakk & Andersen, 2017). Publikasjonene som er inkludert i Brattbakk og Andersen (2017) sin kunnskapsoppsummering viser at barn og unges fremtidsmuligheter påvirkes i positiv og negativ retning av nabolaget de vokser opp i, der gutter påvirkes i sterkere grad enn jenter, og barn og unge fra lavere sosioøkonomisk posisjon påvirkes sterkere av nabolaget enn barn fra mer ressurssterke familier. Brattbakk og Andersen (2017) påpeker at et sentralt virkemiddel for å styrke den materielle, sosiale og organisatoriske strukturen i nabolagene er omfordelingsmodeller som statens inntektssystem for kommunene og modeller for fordeling mellom bydeler/områder internt i de største kommunene etter gitte kriterier knyttet til befolkningens demografi og levekår.

4.6.2 Tilvisningsavtale

Tilvisningsavtale er et virkemiddel kommunene kan benytte for å sikre flere vanskeligstilte på boligmarkedet tilgang til bolig. Tilvisningsavtale betyr at:

(...) kommunen har avtaler med private utbyggere (utleier) om at 40 prosent av boenhetene i nye boligprosjekter kan «tilvises» husholdninger som av ulike grunner ikke makter å skaffe bolig på egenhånd. Leietakere som er tilvist av kommunen inngår husleiekontrakt med utleieselskapet i henhold til husleieloven på ordinære vilkår, og NAV stiller med garanti til erstatning for depositum. Utbygger tilbys gunstig finansiering i Husbanken med forutsetning om at det inngås en tilvisningsavtale mellom utleier og kommunen i 20 år. (Grønseth et al., 2023, s. 9)

Husbanken stiller til gjengjeld krav om profesjonell boligforvaltning.

I en kvalitativ studie hvor seks familier og to kommuneansatte deltok undersøkte Grønseth et al. (2023) hvilken innvirkning tilvisningsmodellen har for livskvaliteten til lavinntektsfamilier. Studien viste at de aktuelle boligene dels hadde dårlig teknisk standard. Videre studie av samme datamateriale viser at bolig leid gjennom tilvisningsavtale gir økt livskvalitet, og stimulerer ambisjoner for framtiden (Grønseth et al., 2024). Boliger leid gjennom tilvisningsavtale er ofte dyrere enn kommunale boliger, noe som gjør at flere planlegger å flytte fra disse for å kunne spare penger (eventuelt til boligkjøp) (Grønseth et al., 2023, 2024). Det kan se ut til at familiene i tilvisningsboliger kan oppleve et umulig dilemma: De kan enten velge å bli

boende i en tilvisingsbolig med til dels mangelfulle bolig- og bokvaliteter, eller bytte til kommunal bolig som kan oppfattes som ett skritt tilbake i boligkarrieren med samtidig ambisjon om sparing for å kjøpe bolig (Grønseth et al., 2023).

4.6.3 Eie først/Barna først

Holm et al. (2020) evaluerte *Barna først* på oppdrag fra Husbanken. Tiltaket beskrives i rapporten slik:

Barna først er en tilnærming som er pilotert i enkelte kommuner der vanskeligstilte barnefamilier med lav inntekt kan kjøpe egen bolig, selv om de i utgangspunktet ikke oppfyller kravene til betjeningsevne ved ordinære startlån. Dette gjøres ved å tildele startlån i kombinasjon med tilskudd, samt å åpne opp for at også midlertidige støtteordninger som sosialhjelp kan legges til grunn for å dokumentere en betjeningsevne. (Holm et al., 2020, s. 5)

Fra intervju gjennomført med familier som har deltatt i ordningen rapporteres det en opplevelse av økt bostabilitet og økt motivasjon for å komme i arbeid eller kvalifisere seg for det (Holm et al., 2020). Fra pilotkommunenenes side trekkes det frem potensielle fremtidige positive virkninger, som at bosituasjonen stabiliseres. Mulige fremtidige virkninger inkluderer en økt motivasjon for utdanning og arbeid i familiene, og et økt budsjettmessig handlingsrom for kommunen knyttet til potensiell reduksjon i sosialstøtte. Men, det understrekes at dette er positive virkninger som ideelt kan oppstå, og etter kort virketid er ikke dette noe som systematisk har latt seg dokumentere (Holm et al., 2020).

Kongsvinger kommune har en periode forsøkt ut en variant av Barna først, Eie først, for å hjelpe vanskeligstilte familier inn på boligmarkedet. Eie først er

(...) en modell for kjøp av bolig der vanskeligstilte familier får tilbud om startlån selv om de mangler betjeningsevne. Tanken er at boligen skal være grunnlaget og utgangspunktet for positiv utvikling i familiene og gi muligheter for utdanning og økt deltakelse i arbeidslivet. (Denizou et al., 2021, s. 10)

I familier som ikke kvalifiserer til startlån er det gjerne flere og sammensatte problemer som bør adresseres i sammenheng med boligkjøp. Det vil derfor være behov for ressurser fra flere instanser og samhandling mellom disse for en helhetlig oppfølging. Erfaringer fra Kongsvinger viser at å eie bolig gir en mer stabil

bosituasjon, større bolig og økt kvalitet på boligen, samt en opplevelse av å være en mer «normal» familie (Denizou et al., 2021).

Evalueringen gjennomført av Holm et al. (2020) viser at andre kommuner med kjennskap til ordningen var skeptiske til å implementere Barna først i sin daværende form. Fra flere kommuner argumenteres det med at man er skeptisk til hvorvidt motivasjonen for å komme i lønnet arbeid vil være sterk om startlån finansieres via offentlige overføringer. Videre problematiserer Holm et al. (2020) fordelingspolitiske utfordringer knyttet til å løfte fram et fåtall barnefamilier fra køen av vanskeligstilte som ønsker startlån, foran andre barnefamilier som jobber for å kvalifisere seg for startlån ved egeninnsats.

4.6.4 Leie til eie og startlån

Leie til eie er en ordning for vanskeligstilte i boligmarkedet som leier bolig av kommunen. I Trondheim kommune har tiltaket vært driftet siden 2009:

Målgruppen for ordningen er leietakere i kommunale utleieboliger med stabil inntekt og en økonomi som tilsier at de kan ha et potensiale for å eie en bolig. De leietakerne som både ønsker og har økonomisk mulighet til å eie bolig, tilbys å kjøpe den kommunale utleieboligen de bor i, med bistand fra ansatte i Trondheim kommune gjennom kjøpsprosessen (Molden & Røe, 2019, s. vii).

Startlån er et virkemiddel som kan gi familier som ikke kvalifiserer til ordinære lån mulighet til å bli boligeiere. «Startlån skal primært tildeles vanskeligstilte med langvarige finansieringsutfordringer, men startlåntildeling kan også begrunnes med at det bidrar til bedre utnyttelse av kommunale boliger» (Flåto, 2025, s. 136).

Molden og Røe (2019) har i sin undersøkelse intervjuet 13 boligeiere som tidligere var leietakere hos Trondheim kommune, samt kommuneansatte som arbeider med ordningen. Funnen viser at det er noe ulikt hvorvidt de fortsatt bor i den boligen de fikk hjelp til å kjøpe, samtidig er det stor enighet blant informantene om at muligheten til å kjøpe den boligen de før leide var en positiv erfaring. Mange uttrykker at det å bli boligeiere har gitt dem et mer stabilt liv med en mer forutsigbar økonomi. Flere kunne tenkt seg en større leilighet, men ser ikke realismen i å gjennomføre det (Molden & Røe, 2019). Gjennomgående rapporterer boligkjøperne at hjelpen de fikk fra kommunen var god, men at de husker lite av den informasjon de mottok. Kommunens ansatte opplever tiltaket som positivt og egnet til å hjelpe leietakere med eierpotensiale (Molden & Røe, 2019).

Statistikk viser at om lag 12 prosent av husholdningene som i perioden 2017-2023 kjøpte bolig med startlån, kjøpte en kommunal bolig de tidligere leide (leie til eie) (Flåto, 2025). Startlån er i stor grad et (bolig)politisk virkemiddel, som bidrar både til at den kommunale boligsektoren krymper og at husholdninger som trenger økonomisk støtte for å kunne bli boligeiere oppnår dette. Det advares mot at det, for husholdninger som påtar seg ansvaret ved å bli boligeiere, er en risiko for at de etablerer seg i en lite gunstig bosituasjon (Flåto, 2025). Det kan dreie seg om uegnede boforhold eller nabolag som ikke er optimale. Spesielt gjelder dette barnefamilier.

4.6.5 Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier (HOLF)

Med formål å analysere implementeringen av en familieintervensjonsmodell (HOLF-modellen) innen fire målområder: foreldres sysselsetting, økonomiske og boligmessige forhold, samt barns sosiale inkludering, ble det gjennomført en klynge-randomisert studie der 29 Nav-kontor og 862 foreldre deltok (Malmberg-Heimonen & Tøge, 2024). Studien ble gjennomført i perioden 2016 til 2019. HOLF-modellen ble utviklet av Nav, for helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier med utgangspunkt i Nav-kontorene. Oppsummert indikerer denne studien at det ikke foreligger signifikante forskjeller i familienes utfall, uavhengig av om familiekontakten i Nav benyttet den manualiserte HOLF-modellen eller lokale familieintervensjonspraksiser. Likevel viser resultatene at familiens situasjon forbedret seg betydelig i løpet av studieperioden på tolv måneder innenfor to av de fire målområdene: den økonomiske situasjonen og barns sosiale inkludering (Malmberg-Heimonen & Tøge, 2024).

4.7 Samfunnsøkonomiske effekter

Evalueringen av *Barna først* gjennomført av Holm et al. (2020) inkluderer en samfunnsøkonomisk analyse. Holm et al. (2020, s. 6) finner at *Barna først* fører til «flere økonomiske og kvalitative virkninger for barnefamilier, kommune og stat. Storparten av virkningene er fordelingsvirkninger eller overføringer, og ikke rene samfunnsøkonomiske effekter». For barnefamiliene som deltar i ordningen ser det ut til å medføre flere positive virkninger: gunstige lånevilkår fører til lavere månedlige utgifter, økt bostabilitet, bedre egnet bolig og bedre bomiljø, og bedre oppvekstvilkår og fremtidsutsikter for barn. For kommunene tyder mye på at *Barna først* er ressurskrevende og medfører merarbeid på kort sikt, mens det er håp om økt budsjettmessig handlingsrom på lengre sikt. Samlet vurderes modellen å gi grunnlag for «behersket optimisme» (Holm et al., 2020, s. 56). Det fremheves noen

forutsetninger for at Barna først skal lykkes: effekten boligeie har på motivasjon for arbeid og utdanning, og et dårlig utviklet leiemarked for familier i målgruppen. Risikofaktorer som nevnes er samfunnsmessige kostnader ved eventuelt mislighold, en i utgangspunktet uavklart arbeidssituasjon, negative opplevelser for familien om de må frasi seg boligen, og mulige negative virkninger for andre grupper som ønsker seg inn på boligmarkedet (Holm et al., 2020).

I sin evaluering av kommunalt boligsosialt arbeid finner Ekhaugen, Holden, et al. (2017) at svakt boligsosialt arbeid i én kommune medfører kostnader for samfunnet også utover de kostnadene kommunen selv blir stilt overfor. Samfunnet har noe å vinne på å få kommunene til å satse mer på det boligsosiale arbeidet enn det kommunene selv vil ønske (Ekhaugen, Holden, et al., 2017). På det boligsosiale området har staten tatt store deler av det økonomiske ansvaret for det boligsosialt arbeidet. De fulle gevinstene av virkemidlene utløses ikke før kommunene tar dem i bruk eller informerer innbyggerne om dem. Det er her nytt boligsosialt kompetansetilskudd kommer inn: Ved å løfte de svakeste kommunene vil de statlige virkemidlene komme alle innbyggere til gode (Ekhaugen, Holden, et al., 2017).

4.8 Alternative boformer

Underveis i den iterative søkestrategien fremkom litteratur som omhandler ulike alternative boformer for barn og unge. Disse presenteres her.

4.8.1 Asylmottak som hjem

I en kvalitativ undersøkelse med mål om å dokumentere og identifisere hvordan bokvalitet i asylmottak påvirker asylsøkere fant Hauge et al. (2015) eksempler på nøktern kvalitet, men også på bygninger som sårt trengte omfattende oppgradering og bygninger som ikke skulle vært brukt til beboelse. Mange bygninger var trekkfulle, trangbodde og manglet lagringsplass (Hauge et al., 2015). Spesielt kan konsekvensene av trangboddhet være store for de minste barnas hverdagsliv, da de ikke i like stor grad som større barn eller voksne kan velge å oppholde seg andre steder. Videre problematiseres det hvorvidt fellesarealer, som ofte er lite egnet eller har lav standard, burde vært endret til større beboerareal som kunne gitt bedre plass til besøk eller til å velge hvem man vil være sammen med, noe som vil være spesielt viktig for barn. Det konkluderes med at spesielt barn påvirkes negativt av trangboddhet; at det påvirker skoleprestasjoner, relasjonen til foreldrene, antall venner og at det i verste fall kan føre til ungdomskriminalitet.

Omland og Andenas (2020) gir bolig, i betydning av omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, mening som et skapt fellesskap blant de ungdommene som tilfeldigvis plasseres sammen og ikke bare som en fysisk struktur. Funn fra intervjuer med 15 ungdommer i alderen 13-16 år, og deres saksbehandlere, viser at det (kan) dannes sterke fellesskap på omsorgssenter. Ungdommene tar roller som omsorgspersoner og familie for hverandre (Omland & Andenas, 2020). Det konkluderes med at ved videre plassering av disse ungdommene i fosterhjem eller i andre institusjoner, bør ungdommenes venner behandles som om de var søsken fordi relasjonene ungdommene danner på omsorgssentre har betydning for helse, velvære og skoleprestasjoner (Omland & Andenas, 2020).

4.8.2 Krisesenter som bolig

I en artikkel som undersøker skoleerfaringer og levekår for barn med flere flyttinger til krisesentre for mishandlede kvinner, bidro 20 barn i alderen 6-16 år (Selvik & Thjømøe, 2021). Livet på krisesenter beskrives av noen av barna som usikker sikkerhet. De lever konstant med usikkerheten om hvor lenge de kan bli værende der de nå bor, må hele tiden gjemme seg og har gjentatte ganger måtte reetablere livet med nye venner (Selvik & Thjømøe, 2021). En stabil tilknytning til skole, eller retur til skole, representerer for mange av disse barna stabilitet og trygghet. En stabil tilknytning til skole ser ut til å bygge resiliens mot den volden de ellers har opplevd (Selvik & Thjømøe, 2021).

4.8.3 Selvstendig bolig for ungdom med alvorlig funksjonsnedsettelse

Roos og Søndena (2020) har utforsket samhandlingsprosessen mellom foreldre av barn med funksjonsnedsettelse og ansatte for å identifisere faktorer som kan forbedre overgangen fra foreldrehjem til egen bolig og minske forsørgerbyrden. Intervjuer ble gjennomført med ni foreldre og ni ansatte, og funn fra studien viser at foreldrene opplevde mangel på generell informasjon om «ventelisten for bolig», tjenestenivået, planen for tidspunktet for flytting fra familiehjemmet, og hvordan man kan velge hvor og med hvem man skal bo (Roos & Søndena, 2020). Foreldrene beskrev en uholdbar omsorgsbyrde i ventetiden, og at familiekriser førte til tildeling av leilighet i et bofellesskap. Ansatte fortalte om utfordringer med å imøtekomme familiers ønsker, da det var for få bofellesskap. Samtidig opplevde de ansatte godt samarbeid med familiene og opplyste at de tilbød avlastning for å redusere foreldrenes omsorgsbyrde (Roos & Søndena, 2020).

5. Oppsummering

Formålet med denne kunnskapsoppsummeringen har vært å gi en helhetlig oversikt over hvordan boligforhold påvirker barn og unges livskvalitet, helse og oppvekstsvilkår.

Følgende problemstillinger var utgangspunktet for kunnskapsoppsummeringen:

- 1) Hvilke egenskaper ved boligen er særlig viktige for barn og unges livskvalitet og helse? Husbanken er særskilt opptatt av risikofaktorer som trangboddhet, hyppig flytting, manglende tilhørighet og områder med store levekårsutfordringer.
- 2) Hva er de viktigste tiltakene for å sikre en bosituasjon som gir forutsetninger for gode oppvekstsvilkår for barn og unge i lavinntektsfamilier? Hvilke tiltak har man erfaringer med at virker? Hvilke nye tiltak kan være relevante?
- 3) Hva er de strukturelle hindringene for at barn og unge bor trygt og stabilt?
- 4) Hvilke effekter har en trygg bolig for barn og unge med tanke på:
  - a. Levekårsutfordringer og velferdsutfall
  - b. Rekruttering til kriminalitet
  - c. Barnas psykiske og fysiske helse, stress og bekymring for økonomi
  - d. Bomiljø for lek og utvikling
  - e. Skolefravær og gjennomført skolegang
  - f. Andre faktorer?
- 5) Hvordan kan aktuelle tiltak målrettes for å nå barn og unge i familier som er vanskeligstilte på boligmarkedet over tid?
- 6) Hvilke samfunnsøkonomiske effekter kan tiltakene få? Hva er kostnadsvurderingen og mulige utilsiktede effekter av tiltakene?

Etter avtale med oppdragsgiver ble punktene 4, 5 og 6 prioritert i arbeidet.

Prosjektet er basert på en pragmatisk systematisk litteraturgjennomgang av norsk forskning etter 2015, med søk i vitenskapelige databaser og grålitteratur. Totalt ble 64 publikasjoner inkludert. Metodisk er det stor spredning i publikasjonene, med innslag av kvalitative studier, kvantitative analyser og registerdata.

I det følgende oppsummeres funnene knyttet til de enkelte problemstillingene.

5.1 Egenskaper ved boligen

To gjennomgående funn utpeker seg som godt dokumenterte. Disse er «trangboddhet» og «bostabilitet». Uten at «trangboddhet» er nærmere definert dreier det seg blant annet om deling av soverom og manglende plass til å gjøre lekser eller ha venner på besøk. De negative effektene ved dette fenomenet er et av de mest gjennomgående funnene i denne kunnskapsoppsummeringen. Litteraturen peker på negative effekter ved trangboddhet for de fleste aspektene ved barn og unges helse og livskvalitet. Bostabilitet omhandler å bo i det samme huset eller den samme leiligheten over tid, men også om å bo i det samme nabolaget eller den samme skolekretsen over tid. Barn og unge som flytter hyppig må stadig bli kjent i et nytt område, på en ny skole og danne nye vennskap. Dette har i gjentatte studier vist seg å være knyttet til dårligere utfall innen helse, trivsel og skole.

5.2 De viktigste tiltakene for å sikre barn og unge en trygg bosituasjon

Basert på kunnskapsoppsummeringene kan viktige tiltak for å sikre en bosituasjon som gir forutsetninger for gode oppvekstvilkår for barn og unge i lavinntektsfamilier være:

1. Styrke bostabilitet og botrygghet

Langtidsleiekontrakter og regulering av leiemarkedet er sentrale tiltak for å redusere hyppige flyttinger. Kommunale boliger med stabile kontrakter og tilvisningsavtaler med private utbyggere gir trygghet og forutsigbarhet for barnefamilier. Erfaringer viser at bostabilitet – å bo lenge i samme bolig eller nabolag – har stor betydning for barns trivsel, helse og skolegang.

2. Økonomiske virkemidler som virker

Statlig bostøtte er det mest treffsikre virkemiddelet for å redusere boutgiftsbelastningen og sikre botrygghet. Startlån har hjulpet noen familier fra leie til eie, men ordningen har lav treffsikkerhet og høye kostnader. Erfaringer fra ordninger som *Barna først* og *Eie først* viser at kombinasjon av startlån og tilskudd kan gi økt bostabilitet og bedre livskvalitet, men krever tett oppfølging og ressurser fra flere instanser.

3. Tiltak mot trangboddhet og dårlig boligstandard

Oppgradering av kommunale boliger, krav til teknisk standard og tilrettelegging for tilstrekkelig plass til lek og skolearbeid er viktige. Trangboddhet er en av de mest dokumenterte negative faktorene for barns helse og utdanning.

4. Helhetlig oppfølging av familier

Modeller som HOLF (Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier) og områdesatsinger som involverer beboere har vist positive effekter på økonomisk situasjon og barns sosiale inkludering.

Nye, relevante tiltak kan inkludere:

- Utvikle eie-modeller for lavinntektsfamilier med kombinasjon av tilskudd og lån.
- Styrke bomiljø og nærmiljøtiltak for trygghet, lek og sosial inkludering.
- Integre boligpolitikk med folkehelse og utdanningspolitikk for å redusere ulikhet.
- Vurdere regulering av leiemarkedet og innføring av langtidskontrakter som standard.

5.3 Strukturelle hindringer

De strukturelle hindringene for at barn og unge bor trygt og stabilt kan oppsummeres slik:

- Boligmodellen og markedet: Den norske boligmodellen bygger på boligeie som norm, mens leiemarkedet er lite regulert og preget av korte kontrakter og høy gjennomtrekk. Dette gir lav bostabilitet for familier som leier, særlig lavinntektsfamilier.
- Trangboddhet og boligkvalitet: Mange vanskeligstilte familier bor i små, nedslitte boliger med dårlig standard. Trangboddhet begrenser barns muligheter for lek, privatliv og skolearbeid.
- Kommunale utfordringer: Svakt boligsosialt arbeid i enkelte kommuner skyldes mangelfullt kunnskapsgrunnlag, lav analysekompetanse og ineffektiv organisering. Dette gir dårlig planlegging og lite målrettede tiltak.
- Økonomiske barrierer: Høye boligpriser, dyrtid og renteoppgang gjør det vanskelig for lavinntektsfamilier å kjøpe bolig eller opprettholde stabile boforhold. Diskriminering i leiemarkedet forsterker problemet.
- Bomiljø og segregering: Utsatte nabolag med høy konsentrasjon av sosiale problemer skaper utrygghet, stigma og begrensede muligheter for sosial inkludering. Dette påvirker barns trivsel, helse og skolegang.

5.4 Effekter for barn ved en trygg bolig

Hovedfunnene er knyttet til fem områder: boligkvalitet og stabilitet, levekår og sosial ulikhet, bomiljø, skolegang, og økonomisk bekymring. Trygge og stabile boforhold er avgjørende for barns helse, trivsel og skolegang. Trangbodddhet, hyppige flyttinger og utrygge bomiljøer øker risiko for stress, psykiske plager og lavere utdanningsutfall. Lavinntektsfamilier bor oftere i leide boliger med dårlig standard, noe som forsterker sosiale forskjeller. Eie av bolig gir økt trygghet, mindre stress og bedre livskvalitet. Utrygge nabolag og stigmatisering påvirker barns trivsel og muligheter for lek og sosial inkludering. Tilgang til gode uteområder og nærmiljøtiltak har stor betydning. Dårlige boforhold og lav bostabilitet henger sammen med økt skolefravær og lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring. Dyrtid og renteoppgang har ført til innstramminger i husholdninger med barn, særlig enslige forsørgere. Dette påvirker barns fritidsaktiviteter og trivsel.

5.5 Målretting av tiltak

Kunnskapsoppsummeringen viser at boligsosiale virkemidler som bostøtte, startlån og tilskudd gir gode resultater og fungerer godt sammen, men kommuner med svakt boligsosialt arbeid mangler kunnskap, analysekompetanse og effektiv organisering. Økt treffsikkerhet i bostøtten kan redusere behovet for kommunale boliger, mens startlånet vurderes som smalt og kostbart, og en omlegging til mer målrettede tilskudd kan gi bedre effekt. Utviklingen går fra formyndertankegang mot begrunnelse i positive eksterne effekter.

5.6 Samfunnsøkonomiske effekter av tiltak

Analyser av samfunnsøkonomiske effekter av tiltak er kun i begrenset omfang en del av den inkluderte forskningen. Forskningen viser at det for samfunnet samlet vil være lønnsomt å få kommunene til å satse mer på det boligsosiale arbeidet. En utfordring på det boligsosiale området, som på mange andre områder, viser seg å være at kostnadene og effektene ikke nødvendigvis bæres av samme part. Og at det dermed må sterk motivasjon til for den part som bærer kostnadene.

5.7 Identifiserte forskningshull

Når det gjelder identifiserte kunnskapshull er det viktig å huske at dette er en pragmatisk kunnskapsoppsummering. Den tar ikke sikte på å dekke all forskning på feltet eller på noe vis å være uttømmende. At noe er listet opp som et kunnskapshull

indikerer at ingen, eller svært begrenset, litteratur kom frem i de søkene vi gjennomførte. Vi kan likevel ikke utelukke at det kan finnes forskningslitteratur på feltene vi identifiserer som kunnskapshull.

Boligens tekniske standard og hvilke effekter den har på barn og unges livskvalitet og helse var nærmest fraværende i denne kunnskapsoppsummeringen. Mens en av de inkluderte publikasjonene studerte forekomsten av mugg og sopp i private hjem og i barnehager, undersøkte to publikasjoner sammenhenger mellom trangbodddhet og SARS-Cov2 smitte. Det er imidlertid liten grunn til å anta at sammenhenger mellom boligstandard og helseutfall er et kunnskapshull. Det samme gjelder inn klima. Dette kan skyldes at denne type forskning ikke eksplisitt omhandler barn og unge, og derfor ikke er fanget opp i våre søk.

Gitt dagens samfunnsdebatt og den senere tids medieomtaler om alvorlig og grov kriminalitet blant barn og ungdom, fremstår boforhold og kriminalitet som et tema en kunne forvente var sterkere representert i kunnskapsoppsummeringen. Kun et fåtall inkluderte publikasjoner falt inn under dette temaet. Dette kan skyldes utformingen av søket: at det er liten eller ingen sammenheng mellom bolig, i ordets videste forstand, og kriminalitet blant barn og unge. Det kan også skyldes en forsinkelse knyttet til temaet som forskningsområde: at dette er et relativt nytt fenomen som den forskningsfeltet enda ikke har rukket å omtale på grunn av lange publiseringsprosesser. Hvorvidt det *er* sammenhenger mellom bolig og kriminalitet blant barn og unge kan være verdt å utforske nærmere.

Samfunnsøkonomiske virkninger av boligens betydning for barn og unges livskvalitet og helse diskuteres i liten grad i den inkluderte forskningen. Unntaket er noe av forskningen på tiltak (se kap. 4.6). Det er ikke uvanlig at samfunnsøkonomiske vurderinger mangler i evalueringer og annen forskning. Dette skyldes i stor grad utformingen av forskningsdesign, og trolig de tidsmessige og økonomiske rammene forskningen er gjort innenfor. Spørsmål knyttet til samfunnsøkonomi må inntas i forskningsdesignet allerede ved prosjektplanleggingen dersom det skal være mulig å sammenligne kostnader og virkninger før, og etter et tiltak eller en endring er iverksatt.

Kun en liten andel (18 prosent, n=12) av de inkluderte studiene inkluderer barn og unges stemmer direkte. Et av de grunnleggende prinsippene i FNs barnekonvensjon (1989) er barns rett til å bli hørt og å utrykke seg fritt (artikkel 13). Rettigheten

er inkorporert i grunnlovens § 104 , og innenfor forsknings om involverer barn er det grunnleggende å la barn og ungdoms stemmer komme til uttrykk for å forstå hvordan de subjektivt opplever eget liv. I de inkluderte studiene hvor barn og unge har bidratt har de enten blitt intervjuet eller har svart på spørreskjema. Datagrunnlaget i majoriteten av inkluderte studier er enten registerdata/ administrative data eller svar fra foreldre/foresatte/lærere på intervju eller spørreskjema. Dette innebærer at voksne enten har svart *på vegne av*, eller *fortolket data* om barn og ungdom. Det kan derfor være verdifullt å undersøke barn og unges subjektive erfaringer og meninger om boforhold og livskvalitet nærmere.

I publikasjonene som er inkludert i kunnskapsoppsummeringen er effektstudier nærmest fraværende. Den inkluderte forskningen sier altså i svært liten grad noe om kausalitet, og de virkninger eller effekter som omtales i publikasjonene er assosiasjoner eller sammenhenger. Dette skyldes forskningsdesignet i de inkluderte studiene. Gullstandarden for effektstudier er randomiserte kontrollerte studier, et forskningsdesign som vil være utfordrende både etisk og praktisk å gjennomføre når det gjelder bolig. Andre longitudinelle kvantitative og kvalitative forskningsdesign kan imidlertid benyttes for å utforske effekter.

5.8 Forslag til videre forskning

Gjennom arbeidet med kunnskapsoppsummeringen har vi identifisert kunnskapshull og på bakgrunn av disse utarbeidet forslag til områder det med fordel bør forskes videre på. Dette er problemstillinger som kan besvares gjennom ulike forskningsdesign, og innenfor ulike rammer.

1. Hvordan kan negative effekter av trangboddhet og hyppige flyttinger reduseres?
2. Bør vi satse mer på eie-modeller for lavinntektsfamilier, eller styrke leiemarkedet med langtidskontrakter?
3. Hvordan kan bomiljø og nabolagskvalitet forbedres for barn og unge?
4. Hvilke boligsosiale tiltak gir størst samfunnsøkonomisk gevinst på lang sikt?
5. Hvordan kan boligpolitikk integreres med folkehelse og utdanningspolitikk?
6. Effektforskning – hvilken virkning har bolig på velferdsutfall hos barn og unge?
7. Hvordan kan barn og unges subjektive erfaringer knyttet til boforhold forstås i et velferds- og livskvalitetsperspektiv?

6. Referanser

- Agyare, P. (2025). SocioEconomic Challenges and Youth Deviance Among Immigrants. *SocioEconomic Challenges*, 9(2), 40-59.
- Andersen, B. & Skrede, J. (2022). By eller forstad? En diskusjon av barnefamiliers flyttemotiver. *Nordic Journal of Urban Studies*, (1), 4-18.
- Andersen, P. L. & Sandlie, H. C. (2016). *Oslounngdoms bosituasjon og levekår–sosiale og geografiske forskjeller: Oversikt over spørsmål om bosituasjon fra Ung i Oslo 2015* (2016:05). NOVA.
- Anvik, C. H. & Gjertsen, H. (2015). *Hva betyr det for barn og unge å bo?* (Arbeidsnotat 1015/2015). Nordlandsforskning.
- Arvesen, P., Helgesen, M. K., Fineide, M. J. & Ørmen, N. (2021). *Horisontal og vertikal samordning mellom regionale og kommunale aktører i arbeidet mot barnefattigdom–Kan Velferdspiloten vise vei?* (Oppdragsrapport 2021:1). Høgskolen i Østfold. <https://kudos.dfo.no/documents/131367/files/41673.pdf>
- Barlindhaug, R. (2022). Why are some families with children leaving the inner city and other staying? *Nordic Journal of Urban Studies*, (1), 19-39.
- Barlindhaug, R., Langset, B., Nygaard, M. & Ruud, M. E. (2018). *Bo-og flyttemotiver blant barnefamilier i Oslo* (2018:14). NIBR.
- Barstad, A. (2024). *Barndom og livsløp i lavinntektsgrupper* (2024/33). Statistisk sentralbyrå.
- Bendixsen, S. & Danielsen, H. (2019). Other people's children: inclusive parenting in a diversified neighbourhood in Norway. *Ethnic and Racial Studies*, 42(7), 1130-1148.
- Borch, A., Thorvik, C., Ødemark, I. L. & Wollscheid, S. (2024). *Kunnskapsoppsummeringer for samfunnsvitere*. Cappelen Damm.
- Borchgrevink, K. & Birkvad, I. R. (2022). Religious norms and homeownership among Norwegian Muslim women. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(5), 1228-1245.
- Borgen, N. T. & Zachrisson, H. D. (2025). How neighbourhood effects vary by achievement level. *European Sociological Review*, 41(2), 215-231.
- Borgen, S. T., Borgen, N. T. & Zachrisson, H. D. (2025). Ethnic minorities in disadvantaged neighborhoods: Differential effects on educational outcomes. *Social Science Research*, 127, 103152.
- Brattbakk, I. (2020). Trangbodhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid. *Tidsskrift for boligforskning*, 3(1), 7-31.

- Brattbakk, I. (2025). Ungdom som ikke får som fortjent: oppvekstvilkår i helkommunale blokker i Oslo. I I. B. M. F. J. Sørvoll (Red.), *Velferdsstatens boligtilbud: Kommunale utleieboliger i Norge* (s. 297–334). Cappelen Damm Forskning.
- Brattbakk, I. & Andersen, B. (2017). *Oppvekststedets betydning for barn og unge* (AFI Rapport 02:2017). Arbeidsforskningsinstituttet.
- Brattbakk, I., Hagen, A. L., Andersen, B. & Thorstensen, E. (2015). *Hva nå, Tøyen?* (8:2015). Arbeidsforskningsinstituttet.
- Brattbakk, I. & Reiersen, F. A. (2023). *Ungdom i kommunale boliger* (BOVEL-notat 4/23). Senter for bolig- og velferdsforskning.
- Bø, L. A., Høyland, K., Skaar, M., Wågø, S. I., L.S., R., Baer, D., Gorantonaki, E. & Bjørgen, A. (2023). *Barn i byen. Gode oppvekstmiljøer for barn i sentrale bydeler i Trondheim*. SINTEF. <https://nva.sikt.no/registration/0198cc6f9cf9-d7ee6b48-5efa-4e04-acce-02fe50dfc054>
- Denizou, K., Grønseth, A. S. F., Hauge, Å. L. & Stamsø, M. A. (2021). *Eie først–Barna først. Hvilken betydning har selveid bolig for livskvaliteten i lavinntektsfamilier?* (SINTEF Fag 74). SINTEF.
- Ekhaugen, T., Holden, M., Rasmussen, I. & Westberg, N. (2017). *Mer boligvelferd for pengene. Målretting av de statlige boligsosiale virkemidlene* (33). Vista Analyse.
- Ekhaugen, T., Rasmussen, I., Skjeflo, S. & Westberg, N. (2017). *Fra bostøtte til programarbeid: En evaluering av statens boligsosiale virkemidler* (2017/20). Vista Analyse/Ideas2Evidence.
- Elvegård, K. & Michelsen, H. (2015). *Trygghet for barn og unge i kommunale utleieboliger i Bergen kommune*. NTNU Samfunnsforskning.
- Elvegård, K. & Svendsen, S. (2017). *Gjennomstrømming eller bostabilitet? Barnefamilier i kommunale boliger*. NTNU Samfunnsforskning.
- Flåto, M. (2025). Fra kommunal leie til eie med startlån. I J. Sørvoll, I. Brattbakk & M. Flåto (Red.), *VELFERDSSTATENS BOLIGTILBUD: Kommunale utleieboliger i Norge*. Cappelen Damm Forskning.
- FN. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter* (Ratifisert av Norge 1991). Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Frelsesarmeen. (2023). *Å bo verdig: Frelsesarmeens innspill til boligsosialt arbeid*. <https://frelsesarmeen-web.s3.eu-north-1.amazonaws.com/frelsesarmeen/Å-bo-verdig-Frelsesarmeens-boligsosiale-melding.pdf>
- Grunnlova. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>

- Grødem, A. S. (2011). *Innvandrerbarn og bolig. Hva betyr boligen og bomiljøet for inkludering* (2011:32). (Fafo-report, Issue. Fafo).
- Grødem, A. S. & Hansen, I. L. S. (2015). Integrating in Homeownerland. *Nordic journal of migration Research*, 5(3), 117-125.
- Grødem, A. S. & Sandbæk, M. L. (2013). Helt bakerst i køen. *Barnefamilier med ustabile boforhold* (2013:45). (Fafo-rapport, Issue. Fafo).
- Grønseth, A. S., Denizou, K., Glomdal, S. E. & Johnsen, S. Å. K. (2023). *Utleieboliger med tilvisings avtale* (SINTEF fag 104). SINTEF.
- Grønseth, A. S., Denizou, K., Glomdal, S. E. & Johnsen, S. Å. K. (2024). Housing Qualities, Spaces and Dispositions for Low-Income Families: Effects on Experiences of Wellbeing, Home and Belonging. I *Effects of Design on Health and Wellbeing* (s. 472-484). IOS Press.
- Gyüre, K. & Lynum, M. (2024). *Den økonomiske (u) tryggheten har stabilisert seg* (9-2024). (SIFOs økonomiske trygghetsbarometer, Issue. Forbruksforskningsinstituttet SIFO).
- Haugan, T. & Myhr, A. (2019). Residential mobility, family structure, and completion of upper secondary education—a registry-based cohort study of the norwegian adolescent population. *Frontiers in Psychology*, 10, 2311.
- Hauge, Å. L., Denizou, K. & Støa, E. (2015). *Bokvalitet på norske asylmottak* (SINTEF fag 29). SINTEF.
- Helgesen, M. K. (2015). Bolig som påvirkningsfaktor for helse-implikasjoner for kommunal politikk og planlegging. *Plan*, 47(3-4), 15-19.
- Helgesen, M. K. & Arvesen, P. (2022). Policies to Reduce Child Poverty in Norway: Can Municipalities Ensure Positive Functionings for Children through Housing Policies? *Societies*, 12(1), 14, Artikkel 25. <https://doi.org/10.3390/soc12010025>
- Helgesen, M. K., Holm, A., Monkerud, L. & Schmidt, L. (2014). *Bolig og folkehelse—hva er sammenhengen?* (2014:16). NIBR.
- Holm, A., Nygaard, M., Bråthen, A., Løyland, H., Aspshaug, L. & Asphjell, M. (2020). *Evaluering av Barna Først: Husbankens Virkemidler for å få Barnefamilier fra leie til eie* (2020-386-1060). OsloEconomics
- Kauserud, H., Martin-Sanchez, P. M., Estensmo, E. L., Botnen, S., Morgado, L., Maurice, S., Høiland, K. & Skrede, I. (2025). Yeasts prefer daycares and molds prefer private homes. *Microbial Ecology*, 88(1), 1-10.
- Lid, S., Rosten, M. G., Dullum, J. V., Hyggen, C. & Andersen, P. L. (2022). *Forebyggende tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune. Følgforskning og evaluering* (8/2022). OsloMet.

- LO. (2025). *Arbeidsfolk har råd til stadig færre boliger i byene*. Landsorganisasjonen. <https://www.lo.no/hva-vi-mener/boligpolitikk/nyheter-om-boligpolitikk/arbeidsfolk-har-r%C3%A5d-til-stadig-f%C3%A6rre-boliger-i-byene/>
- Malmberg-Heimonen, I. & Tøge, A. G. (2024). Family intervention projects as poverty-alleviating measures: results from a Norwegian cluster-randomised study. *Social Policy and Society*, 23(2), 262-277.
- Markussen, S. & Røed, K. (2023). Are richer neighborhoods always better for the kids? *Journal of Economic Geography*, 23(3), 629-651.
- Meld. St. 13. (2023–2024). *Bustadmeldinga – ein heilskapleg og aktiv bustadpolitikk for heile landet*.
- Meld. St. 28. (2024-2025). *Tro på framtida – uansett bakgrunn*.
- Mikkelsen, H. E. & Agdal, R. (2024). How Do Urban Neighborhoods Influence Educational Achievement? A Critical Systematic Review of Qualitative Studies From the Nordic Countries. *Nordic Journal of Urban Studies*, 4(1), 1-21.
- Millstein, M. & Hofstad, H. (2017). *Fortetting og folkehelse–hvilke folkehelsekonsekvenser har den kompakte byen?* (NIBR-rapport 2017: 2). Norsk institutt for by-og regionforskning, OsloMet.
- Molden, T. H. & Røe, M. (2019). *Fra kommunal leietaker til boligeier: Erfaringer med leie til eie i Trondheim kommune*. NTNU Samfunnsforskning.
- Nordbakke, S. T. D. (2018). Barn og unge i den kompakte byen. *Plan*, 50(2), 20-27.
- Nordvik, V. & Galster, G. (2019). Neighborhood variation in early adult educational outcomes: The case of Norway. *DIE ERDE–Journal of the Geographical Society of Berlin*, 150(2), 61-71.
- Omland, G. B. & Andenas, A. (2020). Peer relationships at residential care institutions for unaccompanied refugee minors: An under-utilised resource? *Qualitative Social Work*, 19(5-6), 917-933.
- Oslo Economics. (2022). Kartlegging av borteboende elever i videregående opplæring i Nordland. I. Hentet fra [https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/2022/08/OE ...](https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/2022/08/OE...)
- Oslo kommune. (2009). *Barns oppvekstvilkår i kommunale boliger i Oslo. Rapport fra en intervjuundersøkelse i fire kommunale gårder*.
- Poppe, C. & Kempson, E. (2022a). *Dyrtid under oppseiling II. Husholdenes økonomiske trygghet i 2022 (8-2022)*. FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO.
- Poppe, C. & Kempson, E. (2022b). *Dyrtid under oppseiling. Hvordan takler husholdene de økende levekostnadene? (5-2022)*. FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO.

- Poppe, C. & Kempson, E. (2023a). *Dyrtid 4: Det er ikke over ennå. Husholdenes økonomiske trygghet i august 2023*. FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO.
- Poppe, C. & Kempson, E. (2023b). *Dyrtid III. Husholdenes økonomiske trygghet i mars 2023 (3-2023)*. FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO.
- Poppe, C. & Kempson, E. (2023c). *Uførhet–også et økonomisk uføre? Økonomisk trygghet i dyrtiden for uføre og hushold med ekstra daglige utgifter på grunn av funksjonshemming eller alvorlig sykdom*. FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO.
- Roos, E. & Søndena, E. (2020). Improving the transition process to independent living for adolescents with profound intellectual disabilities. Experiences of parents and employees. *Bmc Health Services Research*, 20, 1113, 1-12.
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1), 53-70.
- Røe, M. (2018). *Å bygge stein på stein* (Gode grep i helhetlig boligsosialt arbeid for vanskeligstilte barnefamilier Issue. NTNU Samfunnsforskning.
- Røe, M. & Bruteig, R. (2025). Foreldrestrategier og oppvekst i utsatte områder. I J. Caspersen, C. Wendelborg & B. Berg (Red.), *Oppvekst i ytterkanten: Marginalitet, mestring og mening* (s. 55-78). Scandinavian University Press.
- Santiago, A. M., Galster, G. C. & Magnusson Turner, L. (2024). Heterogeneous neighbourhood effects on the educational attainments of native Norwegian and immigrant-descendant female and male young adults. *Urban Studies*, 61(11), 2193-2230.
- Selvik, S. & Thjømøe, C. (2021). Children fleeing domestic violence to emergency accommodations: Education rights and experiences. *Journal of family violence*, 36(8), 1003-1015.
- Størdal, K., Ruiz, P. L.-D., Greve-Isdahl, M., Surén, P., Knudsen, P. K., Gulseth, H. L. & Tapia, G. (2022). Risk factors for SARS-CoV-2 infection and hospitalisation in children and adolescents in Norway: a nationwide population-based study. *Bmj Open*, 12(3), e056549.
- Sørvoll, J. (2020). *Bostabilitet vs. sirkulasjon: Botrygghet i kommunale boliger i Oslo?* (KORT OPPSUMMERT NR. 5, 2020). Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- Sørvoll, J. & Astrup, K. C. (2023). *Botrygghet på leiemarkedet i dyrtida. En diskusjon av virkemidler som kan redusere boligutgiftsbelastningen til leieboere med lave inntekter* (BOVEL-notat 5/23). Senter for bolig- og velferdsforskning.
- Sørvoll, J. & Aarset, M. F. (2015). *Vanskeligstilte på det norske boligmarkedet: En kunnskapsoversikt* (NOVA Rapport 12/2015). NOVA.

- Umblis, J., von Simson, K. & Mohn, F. (2019). *Boligens betydning for annen velferd: En gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning* (Rapport 2019:1). Institutt for samfunnsforskning.
- von Simson, K. & Umblis, J. (2019). *Boforhold og velferd* (2019:2). Institutt for samfunnsforskning.
- von Simson, K. & Umblis, J. (2021). Housing conditions and children's school results: Evidence from Norwegian register data. *International Journal of Housing Policy*, 21(3), 346-371.
- Wannebo, W., Devik, S. A. & Uhrenfeldt, L. (2018). Conditions and strategies high school students living in lodgings experience as important and helpful for their well-being. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 13(1), 1481310.
- Wannebo, W., Devik, S. A. & Uhrenfeldt, L. (2019). Meanings of living in lodgings during senior high school. *The Journal of School Nursing*, 35(3), 221-232.
- Wessel, T. & Lunke, E. B. (2021). Raising children in the inner city: still a mismatch between housing and households? *Housing Studies*, 36(1), 131-151.
- Wessel, T. & Nordvik, V. (2019). Mixed neighbourhoods and native out-mobility in the Oslo region: The importance of parenthood. *Urban Studies*, 56(5), 885-905. <https://doi.org/10.1177/0042098018768452>
- Westby, L. C. & Thoresen, S. H. (2025). Ungdom og hverdagsliv i barnevernsinstitusjon. I J. Caspersen, C. Wendelborg & B. Berg (Red.), *Oppvekst i ytterkanten: Marginalitet, mestring og mening* (s. 22-38). Scandinavian University Press.
- York Health Economics Consortium. (2016). *Pragmatic Review*. <https://yhec.co.uk/glossary/pragmatic-review/>
- Zwakman, M., Verberne, L. M., Kars, M. C., Hooft, L., van Delden, J. J. & Spijker, R. (2018). Introducing PALETTE: an iterative method for conducting a literature search for a review in palliative care. *BMC palliative care*, 17(1), 82.
- Aarland, K., Santiago, A. M., Galster, G. C. & Nordvik, V. (2021). Childhood Housing Tenure and Young Adult Educational Outcomes: Evidence from Sibling Comparisons in Norway. *Journal of Housing Economics*, 54, 23, Artikkel 101772. <https://doi.org/10.1016/j.jhe.2021.101772>

NTNU Samfunnsforskning

NTNU Samfunnsforskning AS er et uavhengig forskningsinstitutt med tilhørende nasjonalt kompetansesenter. Vi utvikler og formidler kunnskap innenfor et bredt spekter av samfunnsfaglige og samfunnsrelaterte problemstillinger.

NTNU Samfunnsforskning eies i sin helhet av NTNU, og har et nært faglig samarbeid med flere miljøer ved universitetet. Gjennom faglig samarbeid søker vi berikelse både for NTNU og NTNU Samfunnsforskning.

Instituttet er godkjent forskningsorganisasjon og mottar årlig grunnbevilgning fra Norges forskningsråd. Denne benyttes til strategisk utvikling av forskningsaktivitet og kompetansebygging.

Instituttet tilbyr beslutningsorientert og anvendt forskning og kunnskap til oppdragsgivere i offentlig og privat sektor, nasjonalt og internasjonalt.